

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Petra Holanová

**Komparace úspěšnosti českého a belgického
předsednictví v oblasti
environmentální politiky EU**

Diplomová práce

Praha 2014

Autorka práce: Bc. Petra Holanová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Běla Plechanovová, CSc.

Bibliografický záznam

HOLANOVÁ, P., *Komparace úspěšnosti českého a belgického předsednictví v oblasti environmentální politiky EU*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2014, 74 stran, vedoucí práce doc. PhDr. Běla Plechanovová, CSc.

Abstrakt

Diplomová práce „*Komparace úspěšnosti českého a belgického předsednictví v oblasti environmentální politiky EU*“ se zabývá předsednictvím v Radě Evropské unie a dosažených výsledků během dvou předsednických mandátů ve zvolené politice. Práce, zpracovaná formou komparativní případové studie porovnává úspěchy v doméně politiky environmentální na případech historicky prvního českého předsednictví v roce 2009 a zatím posledního předsednictví belgického uskutečněného v roce 2010.

Vysoká úroveň opatření v environmentální oblasti představuje v současné době jeden z charakteristických znaků Evropské unie. Ačkoliv se obě zkoumaná předsednictví odehrávala v průběhu ekonomické krize, nemohla životního prostředí opomenout, pokud si Evropská unie chtěla zachovat pozici celosvětového leadera v této problematice.

Klíčová slova

Evropská unie, životní prostředí, environmentální politika EU, předsednictví Rady EU

Abstract

Diploma thesis “*Achievements of Czech and Belgian presidencies in EU environmental policy area in comparative perspective*” deals with the presidency of the Council of the European Union. Specifically, this qualitative comparative case study draws a comparison between the achievements of first Czech presidency in 2009 and latest Belgian presidency in 2010 in the area of environmental policy.

High level of measures in this field represents one of the important characteristics of the European Union in this period of time. Despite the fact that both examined presidencies took place during the economic crisis, they could not forget to deal with environmental

problems in order to maintain the EU's leading position in environmental policy and related issues.

Keywords

European Union, Environment, EU Environmental Policy, EU Presidency

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci zpracovala samostatně, použila jen uvedené prameny a literaturu, a že práce nebyla využita k zisku žádného jiného titulu. Zároveň souhlasím se zpřístupněním své diplomové práce v příslušné knihovně a digitálním repozitáři Univerzity Karlovy pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 4. 1. 2015

Petra Holanová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Běle Plechanovové, CSc, jejíž rady a připomínky mi byly velmi nápomocny, a bez nichž by práce vznikala jen obtížně.

Mé poděkování patří i mnoha osobnostem z řad pedagogů nejen z *Institutu politologických studií FSV UK*, nýbrž i z *Institut d'études politiques d'Aix-en-Provence*. Ačkoliv se přímo nepodíleli na přípravě mé diplomové práce, někteří z nich, včetně doc. Plechanovové, mají nemalý podíl na skutečnosti, že jsem se rozhodla zaměřit se právě na Evropskou unii v kombinaci s environmentální politikou, neboť ve mně vzbudili zájem o tato témata.

Obsah

Úvod.....	4
Přehled výzkumu.....	7
Konceptualizace a operacionalizace.....	10
Úspěšné předsednictví	10
Výběr případů.....	11
Cíle práce a výzkumné otázky	13
Metodologie	14
1. Teoretická východiska	17
1.1. Předsednictví v Radě EU.....	17
1.1.1. Role předsednictví	19
1.2. Environmentální politika Evropské unie.....	21
1.2.1. Právní ukotvení a principy	22
1.2.2. Cíle a plánování	23
1.2.3. Aktéři	26
2. ČR a Belgie v roli předsednického státu, jejich úspěšnost v environmentální politice	30
2.1. Okolnosti českého předsednictví.....	30
2.2. Okolnosti belgického předsednictví.....	33
2.3. Česká republika v roli politického lídra Rady	36
2.3.1. Zasedání Rady pro ŽP v průběhu českého předsednictví.....	38
2.4. Belgie v roli politického lídra Rady	40
2.4.1. Zasedání Rady pro ŽP v průběhu belgického předsednictví	42
2.5. Porovnání České republiky a Belgie v roli politického lídra Rady.....	44
2.6. Česká republika v roli vyjednavče.....	46
2.7. Belgie v roli vyjednavče	50
2.8. Porovnání výsledků českého a belgického předsednictví v legislativní činnosti.....	54
2.9. Česká republika v roli reprezentanta EU	55
2.10. Belgie v roli reprezentanta EU	57
2.11. Porovnání českého a belgického předsednictví v roli reprezentanta EU	59
2.12. Výsledky zemí ve stanovených prioritách a výsledky celkové.....	60
Závěr	62
Summary	64
Seznam použitých zdrojů	67
Seznam tabulek a schémat.....	74

Seznam použitých zkratk

AP Akční program

COREPER Comité des représentants permanents - Výbor stálých zástupců

CBD Convention on Biological Diversity

CSD Commission for Sustainable Development

ECOFIN Rada Evropské unie pro hospodářské a finanční záležitosti

EEA Evropská agentura pro životní prostředí

EEB Evropská kancelář pro životní prostředí

EK Evropská komise

EMAS Systém ekologického řízení a auditu

ENVI Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin

EP Evropský parlament

ER Evropská Rada

ESD Evropský soudní dvůr

ESUO Evropské společenství uhlí a oceli

GAC General Affairs Council – Rada pro všeobecné záležitosti

GMO Geneticky modifikované organizmy

GS Generální sekretariát

FAC Foreign Affairs Council – Rada pro zahraniční věci

IEG International Environmental Governance

IPPC Integrated Pollution and Prevention Control

JEA Jednotný evropský akt

JCMS Journal of Common Market Studies

LS Lisabonská smlouva

NNO Nevládní nezisková organizace

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSN Organizace spojených národů

RoHS Restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment

ŘLP Řádný legislativní proces

SFEU Smlouva o fungování Evropské unie

SMM Sustainable Material Management

UNEP United Nations Environment Programme

UNFCCC United Nations Framework Convention on Climate Change

WEEE/OEEZ Směrnice o odpadních elektrických a elektronických zařízeních

ZLP Zvláštní legislativní proces

ŽP Životní prostředí

Úvod

Evropská unie, dnes nejvýznamnější projekt regionální integrace, prošla v průběhu své existence zásadním vývojem. Její prvotní aktivity, potažmo kroky postupně vzniklých Evropských společenství, byly směřovány k rozvoji vzájemné kooperace šestice zakládajících států v ekonomické rovině. Řešit měly budoucnost Německa a jeho postavení v Evropě, problematiku německých energetických zdrojů a ukončení dlouhotrvající francouzsko-německé rivality.

Časem se zaměření integračních snah výrazně rozšířilo. Aktivity ES/EU v ekonomické rovině se ukázaly být efektivní, což vedlo ke spolupráci členských států též v jiných oblastech. Jedním z témat, jež zpočátku stálo mimo primární zájem ES/EU, naproti tomu je dnes mnohdy akcentováno, je politika životního prostředí. Vývoj angažovanosti Evropské unie na environmentálním poli probíhal v souladu s tím, jak získávala problematika na důležitosti v globálním měřítku. Významná byla pro její rozvoj 60. a 70. léta, v nichž došlo k přelomům, jakými bylo vydání knihy „Meze růstu“ či konání první konference o životním prostředí na půdě Organizace spojených národů. Pozdější vývoj zahrnoval zprávu Brundland či Summit Země v Rio de Janeiro, které výrazně ovlivnily celosvětové smýšlení o životním prostředí. Evropská unie se postupem času vyprofilovala do pozice silného hráče na environmentálním poli. Ačkoliv nepanuje uvnitř organizace dokonalá shoda na tom, do jaké míry je ochrana životního prostředí zásadní, zájem o environmentální sféru se stal jednou z jejích charakteristik.

Na tvorbě environmentální politiky se v Evropské unii podílí celá řada aktérů, mezi něž patří Rada Evropské unie, představující jeden ze základních stavebních prvků institucionálního uspořádání celé organizace. Fungování Rady, která je na ministerské úrovni složena z reprezentantů exekutiv členských států, je založeno na principu mezivládním. Instrukce v sobě přesto obsahuje též prvky nadnárodní a vznikla uvnitř ní jistá sounáležitost a schopnost bránit zájmy společenství jako takového¹.

Ačkoliv název Rada Evropské unie implikuje existenci jedné Rady ve smyslu kompaktního orgánu, opak je pravdou. V současné době se instituce schází v deseti různých složeních. Dříve byly konfigurace Rady ještě početnější, dosahovaly až dvou

¹ WALLACE, H., HAYES-RENSHAW, F., *The Council of Ministers*. Macmillan Press, Basingstoke and London, 1997, ISBN 978-0312164119, str. 279

desítek². Kromě Rady pro životní prostředí, jež je z hlediska vybraného tématu klíčová, zahrnují ostatní podoby Radu pro zemědělství a rybolov, Radu pro konkurenceschopnost či Radu pro vzdělání, mládež, kulturu a sport. Přestože jsou si jednotlivé formace Rady teoreticky rovny, Rada Evropské unie pro hospodářské a finanční záležitosti, zkráceně ECOFIN, mezi nimi působí jako „primus inter pares“³.

Nejenže Rada neexistuje jako jednotná instituce, co se týče vertikálního uspořádání, je rozdělena i horizontálně na několik úrovní⁴. Nejnížší z nich představují pracovní skupiny, jejichž počty se pohybují okolo dvou set⁵ a vyznačují se spíše technickým charakterem. Jejich hlavním úkolem je příprava podkladů pro schůze vyšších úrovní Rady. Na aktivity pracovních skupin navazuje COREPER ve dvou podobách, COREPER I a COREPER II. Životní prostředí spadá pod kompetence COREPER I, jež se vyznačuje více technickou podobou své agendy. Výbor stálých zástupců přispívá výrazným dílem ke hledání kompromisů a výsledné podobě výstupů Rady. Formální možnost rozhodovat o navržených legislativních aktech ale postrádá. Touto pravomocí disponuje pouze ministerská úroveň Rady stojící na vrcholu její hierarchie.

Rada je koncipována zejména k tomu, aby společně s Evropským parlamentem schvalovala legislativní akty, které předkládá povětšinou Evropská komise. Schvalování nové legislativy Radou a Parlamentem probíhá, až na některé výjimky, řádným legislativním procesem, v minulosti známým pod názvem procedura spolurozhodování. V Radě je pro prosazení návrhu nutné dosáhnout při hlasování podpory kvalifikované většiny, případně jednomyslnosti.

Teoretické nastavení Rady nicméně není zcela převedeno do praxe a ve skutečnosti je hlasování událostí, ke které obvykle nedochází. Uvnitř instituce panuje relativní shoda na fungování, jež je založeno na kultuře konsenzu. K hlasovacímu aktu proto dochází zřídka. V praxi předsednický stát oznámí na základě rozhovorů se členy

² ZBÍRAL, R., *Teorie a praxe vyjednávání v Radě Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, ISBN 978-80-210-4806-5, str. 45

³ CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., *European Union politics*. New York: Oxford University Press, 2009, ISBN 978-0-19-954863-7, str. 146

⁴ Někteří autoři, kupříkladu Cini, upozorňují, že na Radu bychom měli nahlížet spíše než jako na objekt horizontálně-vertikálního dělení, jako síť vztahů, v nichž se často jednotlivé úrovně prolínají. CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., (2009), str. 146

⁵ CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., (2009), str. 153

Rady, zda existuje požadovaná většina či nikoliv, a pokud některý stát na hlasování netrvá, nepřistupuje se k němu⁶.

Kromě již zmíněných tří základních úrovní Rady hraje při její práci důležitou roli Všeobecný sekretariát zajišťující logistickou, obzvlášť překladatelskou a právní činnost. K dispozici je i předsednickým státům při výkonu jejich mandátu⁷. Právě funkce předsednictví může zmírnit těžkosti zapříčené složitou strukturou Rady a ovlivnit, jakým směrem se bude činnost Rady v daných šesti měsících ubírat. Předsednická země totiž disponuje celou řadou pravomocí. Kromě jiného určuje sektorové priority v jednotlivých politikách, zodpovídá za hladký průběh zasedání a má k dispozici nástroje, za pomoci nichž může vyzdvihnout či odsunout vybranou problematiku. Ve všech svých krocích však musí respektovat práci všech institucí Evropské unie a spolupracovat s nimi, pokud chce být úspěšná. V případě, že se jí podaří správně kooperovat s ostatními aktéry, může ovlivnit svým působením kromě jiného environmentální politiku Evropské unie.

Od prvního českého předsednictví v Radě uběhlo zhruba pět let. Kontext, ve kterém se odehrávalo, nebyl jednoduchý. Čeští představitelé se museli vypořádat s problémy, mezi nimiž dominovaly ekonomická či druhá rusko-ukrajinská energetická krize. Považuji proto za zajímavé se zaměřit na to, jakým způsobem se za těchto podmínek vyrovnala Česká republika s problematikou životního prostředí, jejíž důležitost EU často zdůrazňuje.

Výsledky českého předsednictví v rovině environmentální politiky jsou porovnány se zemí podobné velikosti a okolnostmi, za kterých stála při svém prozatím posledním předsednictví v čele Evropské unie. Zvolenou zemí je Belgické království, jež převzalo předsednickou funkci po Španělsku ve druhé polovině roku 2010.

Předkládaná diplomová práce začíná metodologickou částí. V ní je nastíněn přehled výzkumu, výzkumné otázky, výběr zkoumaných zemí, forma zpracování a využitá data. Poté následuje dělení na dvě hlavní kapitoly. První z nich je zaměřená na teoretické vymezení dvou základních pojmů. Nejprve se jedná o předsednictví Rady Evropské unie. Jemu věnovaná kapitola objasňuje úlohu předsednictví uvnitř Rady a důvody

⁶ CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., (2009), str. 151

⁷ KARLAS, J., *Jak předsedat Evropské unii?: návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, ISBN 978-80-86506-66-1, str. 18

vedoucí k jeho vytvoření. Zmíněna je současná praxe fungování, postavena na existenci předsednických trio. Hlavní pozornost je věnována tomu, jakými prostředky může předsednictví ovlivnit činnost Evropské unie v jednotlivých politikách, především té environmentální. Pozornosti neuniká ani politika životního prostředí jako taková, její východiska a institucionálního ukotvení. Právě instituce zasahující do tvorby environmentální politiky byly původně zařazeny až do následující kapitoly a bylo zamýšleno jim poskytnout více prostoru. Pro účely této studie je však vhodnější se o jejich roli pouze stručně zmínit a věnovat větší pozornost výkonu mandátů v podání dvou zkoumaných zemí.

Druhá kapitola diplomové práce v podstatě spojuje dvě předešlá témata dohromady. Jsou v ní analyzovány výsledky a průběh výkonu českého předsednictví z první poloviny roku 2009 a belgického předsednictví uskutečněného v roce 2010 v oblasti životního prostředí. Pro posouzení úspěšnosti a rozdílů mezi oběma zeměmi jsou využita dříve stanovená kritéria.

V závěru dochází ke shrnutí poznatků a zodpovězení položených výzkumných otázek. Zároveň je potvrzena či vyvrácena stanovená hypotéza a zhodnoceno, zda bylo dosaženo vytyčených cílů.

Přehled výzkumu

Zájem výzkumníků o evropskou integraci je v posledních desetiletích značný, přesto dlouho panovala situace, v níž předsednictví Rady Evropské unie mezi hojně zpracovaná témata nepatřilo⁸. Spolu s nárůstem jeho pravomocí, především v rovině vnější reprezentace, zájem o problematiku postupně stoupal. Přesto stále platí, že předsednická funkce patří mezi méně probádané oblasti integračního úsilí⁹.

Autoři, kteří se předsednictví přece jen věnují, se pouštějí do vymezování jeho rolí, vlivu na chod Rady a Evropské unie. Vyskytují se různá pojetí předsednického mandátu, když různí autoři akcentují rozdílné funkce. Obvyklé jsou kromě toho

⁸ WURZEL, K. W. R., *The Role of the European Union Presidency. An Anglo-German Comparison*. Centre for European Union Studies, Research Paper 2005, str. 3, ISSN 0968 9281. Dostupné z: <http://www2.hull.ac.uk/fass/PDF/Politics-Wurzelpaper.pdf>, přístup 9. 7. 2014

⁹ ROVNÁ, L., *The introduction to the study of the Czech presidency in the European Council and the Council of European Union*, in: CAHLÍK, T., *European Union governance: challenges and opportunities*. Praha: Matfyzpress, 2008, ISBN 978-80-7378-040-1, str. 67

případové studie hodnotící výkon země v předsednické funkci či komparace vícera předsednických period. Cílem bývá kupříkladu identifikace faktorů, které ovlivňují odlišná pojetí či výsledky jednotlivých předsednictví.

Dvojice Elgström a Tallberg se pokusila zasadit předsednictví Rady do širšího kontextu a nabídla dvě možnosti, jakými ho lze zkoumat¹⁰. Přístup **sociologický**, umožňuje pohlížet na předsednictví z hlediska toho, jak se dokázalo vyrovnat s očekáváními ostatních a hodnotí předsednickou periodu z dlouhodobého kontextu. Naopak přístup **racionalistický** staví na tom, zda se země úspěšně vypořádala se stanovením priorit, jejichž výběr je ovlivněn vnitropolitickým kontextem. Dále je bráno v úvahu, jakých pokroků v nich dosáhla a jestli si úspěšně poradila se spoluprací s ostatními unijními a mezinárodními aktéry. V tomto případě jde o schopnost dosáhnout strategických cílů¹¹.

Na teoretický základ položený Elgströmem a Tallbergem navazují Quaglia a Moxon-Browne. V článku „*What Makes a Good EU Presidency? Italy and Ireland Compared*“¹² zkoumají efektivitu výkonu jednotlivých předsednických rolí na případech Itálie a Irska. Kontrastní velikost zemí zvolili autoři záměrně proto, aby přispěli do debaty o tom, zda velikost země ovlivňuje pojetí funkce předsednictví a jaké prvky rozdílně velké státy akcentují. Právě porovnání velikostně rozdílných zemí bývá obvyklým předmětem zkoumání. Možný je zcela opačný přístup, vyhnout se této debatě a účelově zvolit státy, u kterých nebude nutné s variabilní velikostí počítat.

Předsednictví České republiky, malé země debutující v předsednické funkci, přitáhlo zájem celé řady odborníků. Před jeho zahájením byla vydána publikace „*Jak předsedat Evropské unii? Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*“ a po skončení došlo k jeho vyhodnocení v *Journal of Common Market Studies*, kde se jím zabývalo duo Vít Beneš a Jan Karlas. Ti se ve své evaluaci zaměřili na výsledky České republiky ve třech stanovených prioritních oblastech. Kromě působení v záležitostech týkajících se společného trhu a globální ekonomické krize, soustředili autoři svoji pozornost

¹⁰ ELGSTRÖM, O., TALLBERG, J., *Rationalist and Sociological Perspectives on the EU Presidency*, in: *European Union Council Presidencies: A Comparative Perspective*. New York, Routledge: 2003, VIII, ISBN 0-415-30990-5, str. 191

¹¹ ELGSTRÖM, O., TALLBERG, J., (2003), str. 191

¹² QUAGLIA, L. MOXON-BROWNE, E., *What Makes a Good EU Presidency? Italy and Ireland Compared*. JCMS, Volume 44, Number 2, Blackwell Publishing Ltd, 2006, str. 349-68. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2006.00626.x/abstract>, přístup 13. 2. 2014

na aktivity v doméně energetiky a ochraně klimatu. Z hodnocení vyplývá, že česká reprezentace se zaměřila více na prvně jmenovanou oblast, energetiku. Klimatické změny zůstaly spíše stranou českého zájmu¹³. Podobně se k českému výkonu vyjadřuje trojice autorů Král, Bartovic a Řiháčková, podle nichž se klimatickým změnám nedostala výrazná pozornost, přestože se jednalo o jednu z hlavních priorit a též dlouhodobou prioritu Evropské unie v oblasti životního prostředí¹⁴.

Belgické předsednictví si vysloužilo podle očekávání méně zájmu nežli české. V tomto případě se totiž jedná o zkušeného hráče na předsednickém poli, který již vícekrát prokázal, že dokáže Radu řídit za složitých okolností. Tradičně ale bylo belgické předsednictví vyhodnoceno v *Journal of Common Market Studies*. Konkrétně se mu věnoval článek od E. Drieskens „*Ceci n'est pas une présidence : The 2010 Belgian Presidency of the EU*“. Na působení Lisabonské smlouvy na výkon belgického předsednictví se zaměřila zpráva „*The 2010 Belgian Presidency: Driving in the EU's Back Seat*“.

Ačkoliv se odborníci nezdíka pouští do hodnocení a komparací předsednictví, environmentální politika nebývá v souvislosti s předsednickými mandáty vyzdvižována. Obecně je možno konstatovat, že autoři zaměřující se na zhodnocení předsednictví se jím obvykle zaobírají jako celkem a nikoliv specificky výsledky ve vybrané politice. Výjimku v tomto směru představuje v případě environmentální politiky několik prací od Rüdiger K. W. Wurzela. Autor se chopil mimo jiné kombinace témat předsednictví a environmentální politiky s úmyslem identifikovat rozdíly ve stylu řízení Rady v environmentální sféře na případech dvou německých a dvou britských předsednictví. Stanovil přitom tři faktory odlišující vybrané země. Patřily mezi ně pohled země na evropskou integraci, přístup k environmentální politice, a způsob řízení Rady. Jedna ze zemí vykazovala značně centralizovaný systém, druhá výrazně méně koordinovaný. Testování vlivu těchto prvků na styl vedení Rady v environmentální problematice dovedlo autora k závěru, že obě země se ujaly environmentální domény velice podobně

¹³ BENEŠ, V., KARLAS, J., *The Czech Presidency*. JCMS Volume 48, Blackwell Publishing, 2010, str. 75-6. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/10.1111/j.1468-5965.2010.02094.x/pdf>, přístup 12. 3. 2014

¹⁴ KRÁL, D. BARTOVIC, V., RIHACKOVA, V., *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*. SIEPS: Swedish Institute for European Policy Studies, 2009, ISBN 91-85129-78-X, str. 51

a existovaly mezi nimi překvapivě jen malé rozdíly ve vedení Rady v environmentální politice¹⁵.

Konceptualizace a operacionalizace

Úspěšné předsednictví

Odborníci při svých hodnoceních předsednictví využívají různé definice toho, co předsednictví musí vykonat, aby bylo považováno za úspěšné. Evaluace jednotlivého předsednického mandátu, a o to více komparace několika z nich, představuje dosti problematickou záležitost, neboť výsledek hodnocení značně závisí právě na výběru kritérií a postupu při jejich hodnocení. Protože kritéria je možno zvolit různorodá, lze očekávat, že při výběru jakýchkoliv z nich, se ony vybrané mohou stát terčem kritiky.

Pro hodnocení předsednictví je možno zvolit kupříkladu jeden z přístupů, které nabízejí Elgström a Tallberg. Můžeme se na něj dívat jako na schopnost plnit krátkodobé strategické cíle v případě racionalistického hodnocení, či ho uchopit z hlediska sociologického a řešit jeho zapadnutí do dlouhodobého kontextu. Případně existuje možnost oba náhledy zkombinovat a získat globální obraz toho, jak si předsednický stát s úlohou poradil.

Cílem této studie ale není získat komplexní obraz předsednictví se všemi prvky, které jsou v něm zkombinovány, například včetně mediálního obrazu. Hlavním účelem je zjistit, zda si země poradily s úkoly spojenými s konkrétní politikou, v tomto případě politikou životního prostředí a zda se jim povedlo či nepovedlo plnit cíle, které si stanovily. Práce je tak zaměřena především na racionalistické předpoklady o předsednictví. Zkoumá schopnost obou států se vyrovnat s předsednickými rolmi a dosáhnout výsledků ve stanovených prioritách a záležitostech, jež se v době mandátů řešily v oblasti environmentální politiky. Základní hodnocené prvky jsou stanoveny tři, přičemž každý z nich se dotýká jedné předsednické funkce.

Odborníci se však obvykle shodují hned na čtyřech z nich. Například Quaglia a Moxon-Brown proto hodnotili, jak si země vedly v rovině administrace, politickém vedení Rady, vyjednávání a reprezentaci. Předkládaná diplomová práce je oproti jejich

¹⁵ WURZEL, R. K. W., (2004), str. iv

hodnocení specifická tím, že se soustředí pouze na jednu politiku Evropské unie. Ne všechny z uvedených funkcí se z toho důvodu zcela hodí ke zhodnocení úspěšnosti předsednických mandátů. Pro účely následující komparace proto není využito hodnocení administrativní roviny předsednictví. Ta probíhá všemi politikami napříč a konkrétní výsledky specifické pro environmentální politiku by se hledaly obtížně.

Využity jsou tři zbývající role, jež má předsednický stát zastat. Jedná se o politické vedení Rady, vyjednávání a reprezentaci. Zkoumány jsou obzvláště na pozadí Rady pro životní prostředí. V potaz jsou nicméně brány také ostatní konfigurace, jejichž činnost má k environmentální politice blízko a mohly tak zásadně politiku životního prostředí ovlivnit.

Kritéria pro hodnocení předsednictví v jednotlivých uvedených bodech jsou zobrazeny v následující tabulce.

Tabulka č. 1: Kritéria pro hodnocení úspěšnosti předsednictví

Hodnocené prvky	Kritéria
Politické vedení Rady	Priority, v nichž došlo během předsednictví k pozitivnímu vývoji
Jednání o legislativních aktech	Počet úspěšných jednání o legislativních aktech, přičemž za úspěch předsednictví je považováno: <ul style="list-style-type: none"> 1) zajištění dohody mezi Radou a EP 2) dosažení společné pozice v Radě 3) odblokování dlouhodobě problematických jednání
Reprezentace	Nalezení jednotné pozice EU Prosazení zájmů EU na klíčových mezinárodních jednáních ¹⁶

Výběr případů

Pro pochopení celého výzkumu je třeba objasnit, z jakého důvodu byly vybrány právě Česká republika a Belgie. Výběr prvního jmenovaného státu a jeho předsednického období byl motivován skutečností, že právě o případu předsednictví České republiky je dostupné největší množství pramenů. Spojení České republiky a environmentální politiky poté vzešlo ze skutečnosti, že Ministerstvo životního prostředí České republiky

¹⁶ U každého předsednictví byly vybrány dva případy vnější reprezentace, které byly již před jeho počátkem považovány jím samotným, Evropskou unií i nevládními organizacemi za nejdůležitější z hlediska politiky životního prostředí.

vyhodnotilo působení země v environmentální politice za velmi úspěšné¹⁷. Zajímaly mě proto bližší důvody tohoto označení. Záměrem bylo zjistit, zdali označení odpovídá realitě, či došlo v tomto směru k jistému přecenění českých výsledků. Unikátním aspektem byla první, a prozatím poslední, účast Strany zelených ve Vládě ČR a s ním očekávaný silnější důraz na aspekt životního prostředí.

Prvním z důvodů pro výběr Belgie představovala skutečnost, že se Česká republika řadí mezi menší členské státy Evropské unie. Snahou bylo nalézt případ předsednictví, které bylo uskutečněno pod vedením srovnatelně velké země. Záměrem bylo vyhnout se debatě o tom, na kolik ovlivňuje velikost země její výkon v roli předsednického státu Rady.

Následným kritériem hovořícím pro výběr Belgie je skutečnost, že obě předsednictví následovala poměrně rychle po sobě. Česká strana ukončila svoje působení v čele Rady k poslednímu červnu 2009, předsednictví Belgického království začalo o rok později. Kontext se díky tomu v mnoha aspektech vyznačoval podobnými prvky.

V neposlední řadě se Česká republika a Belgie vyznačují nestabilní politickou situací a častým střídáním centrálních vlád. Komplikace v tomto směru se oběma státům nevyhnuly ani během jejich posledních předsednictví. Vnitropolitické problémy České republiky plynuly z nestability vlády Mirka Topolánka, které poslanci vyslovili nedůvěru v průběhu první poloviny roku 2009. Belgické předsednictví poznamenaly rovněž problémy na úrovni centrální vlády, jejíž novou podobu se po volbách uskutečněných v roce 2009 nepodařilo sestavit.

Zkoumané země se však v některých prvcích odlišují. Belgie patří mezi zakládající členské státy ES/EU s výrazně proevropsky laděnou veřejností a politickou reprezentací. Pozitivně se země staví také k environmentální politice. Oproti tomu Česká republika působila v době předsednictví na politické úrovni rozporupným dojmem v přístupu k EU a environmentální politice. Vrcholnou politickou reprezentaci tvořila částečně euroskeptická vláda, taktéž prezident se vyjadřoval k současné podobě evropské integrace spíše negativně. V době českého předsednictví nadto probíhalo dokončování ratifikace Lisabonské smlouvy, které bylo v České republice

¹⁷ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *České předsednictví bylo v oblasti životního prostředí velice úspěšné*. Praha: 2009, www.mzp.cz [online]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/news_tz090629czpres_hodnoceni, přístup 30. 1. 2014

zpožděno. Ačkoliv Poslanecká sněmovna a později též Senát smlouvu schválily, prezident oddaloval připojení podpisu a žádal výjimku pro ČR z Listiny základních práv EU. Hned dvakrát podali vysocí státní činitelé podnět k Ústavnímu soudu ČR na přezkoumání smlouvy s cílem vyloučení možné protiústavnosti.

Jakožto relativně nový člen Evropské unie není Česká republika ani natolik výrazně zaměřena ve prospěch otázek životního prostředí jako je tomu u Belgie. Tento rozdíl je způsoben ekonomickou a celkovou vyspělostí obou zemí. Minimálně na počátku svého předsednictví proto neměli čeští představitelé v environmentální oblasti jednoduchou pozici a od jejich působení se ani neočekávaly příliš výrazné výsledky.

Cíle práce a výzkumné otázky

Diplomová práce si stanovuje několik cílů. Hlavní z nich představuje zhodnocení předsednictví České republiky a Belgického království z hlediska úspěšnosti jejich aktivit v doméně environmentální politiky v průběhu předsednických mandátů v letech 2009 a 2010. Dalšími cíli jsou přiblížení pravomocí předsednictví v politikách Evropské unie. Pozornosti neunikne ani samotná environmentální politika EU, představení hlavních aktérů a rolí, kterou v ní může hrát Rada spolu s předsednictvím. Následujícím cílem je zjistit, jak se dvě vybrané země vypořádaly s předsednickými funkcemi, které musely během svého půlročního mandátu zastat v souvislosti s politikou životního prostředí. Snahou je odpovědět na to, jakých výsledků dosáhly, a které faktory jejich výsledky ovlivnily. Na každý zmíněný cíl navazuje jedna výzkumná otázka.

Schéma č. 1: Znázornění cílů

Výzkumné otázky

- *Jaká je role předsednictví v oblasti environmentální politiky EU?*
- *Na jakých základech je postavena environmentální politika Evropské unie, které instituce a aktéři ji ovlivňují?*
- *Jak úspěšná byla předsednictví České republiky a Belgického království v oblasti environmentální politiky?*
- *Které konkrétní výsledky předsednictví obou zemí přinesla?*
- *Jaké faktory vedly k případnému neúspěchu předsednictví?*

Hypotéza

H1: Tato studie se snaží potvrdit hypotézu, že úspěšnost a dosažené výsledky v environmentální politice jsou závislé na přístupu zkoumané země k této politice a Evropské unii celkově. Belgie by na základě tohoto předpokladu měla dosáhnout lepších výsledků, neboť je vnímána jako více environmentálně zaměřená země, navíc s pozitivním přístupem Evropské unii.

Metodologie

Komparativní případová studie

Z hlediska zpracování bylo zprvu uvažováno o dvou variantách. Patřily mezi ně (jedno)případová studie a komparativní případová studie. V první fázi se zdálo výhodnější zpracovat případovou studii zahrnující pouze předsednictví české. Touto volbou se dalo vyhnout některým těžkostem, které komparativní studie přináší. Porovnání několika předsednictví je vždy složitou záležitostí, a ačkoliv výzkumník může hledat pro svůj záměr země mající pro výkon mandátu podobné podmínky a řešící přibližně stejnou agendu, nikdy není možno docílit stejných okolností, v nichž se předsednictví odehrávají. Výkon předsednictví ovlivňuje značné množství externích faktorů, které předsednická země nemá šanci příliš ovlivnit. Státy mající určitou politiku stanovenou mezi prioritní se jí ve světle jiných událostí nakonec nemusí důsledně zaobírat. Odlišná situace může panovat v institucích EU, s nimiž předsednictví spolupracuje a je třeba respektovat jejich agendu.

Přes tyto komplikace bylo nakonec upřednostněno porovnání vícero mandátů. Hlavní motivací pro tuto volbu byla snaha zjistit, zda environmentálně zaměřená předsednická země dokázala své dostát své pověsti v tomto a dosáhnout výraznějších výsledků.

Z hlediska metody je využita jedna z klasických Millových metod, metoda rozdílů (method of difference) spočívající ve výběru několika případů, které se odehrávají se stejnou časovou periodou. Pro tentokrát byly zvoleny pouze dvě země disponující podobnými charakteristikami, samozřejmě ale bylo možné pro komparaci vybrat vícero případů. Millova metoda rozdílů spočívá v tom, že faktory, které mají země společné, jsou vyloučeny jako možná vysvětlení pro podobu výsledků dosažených v environmentální politice Evropské unie. Vysvětlení je naopak hledáno v prvku, který zvolené země odlišuje¹⁸. V tomto případě se jedná o přístup k Evropské unii a doméně životního prostředí, který bývá obvykle více pozitivní u starších unijních členů.

Metody sběru a zdroje dat

Pro potřeby práce byla využita data z různých zdrojů. Důvod jejich využití a povaha, jsou vysvětleny v následujících odstavcích. Jedná se zejména o data v podobě dokumentů věnující se politice životního prostředí ve zkoumaných periodách.

Analýza dokumentů

Většina studie je provedena analýzou dokumentů. Jeden z argumentů pro tuto volbu představuje relativně dobrá dostupnost tohoto zdroje oproti jiným zdrojům dat. Zároveň není analýza dokumentů tolik náchylná k reaktivnosti a ovlivnění preferencemi osoby, jež výzkum provádí. Subjektivnost se projevuje jen při výběru dokumentů, nikoliv při následné práci s nimi¹⁹. S dokumenty je možno pracovat jako s jediným zdrojem případně ho kombinovat s ostatními²⁰. V tomto případě byly vybrány za hlavní zdroj, který je pouze doplněn zdroji jiného druhu.

Při výběru dokumentů bylo třeba mít na paměti, že musí být relevantní vzhledem k definovaným výzkumným otázkám. Vybrány byly následující kategorie. V první řadě

¹⁸ VAN EVERA, S., *Guide to Methods for Students of Political Science*. Cornell University Press, 1997, ISBN 978-0801484575, str. 57

¹⁹ HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2, str. 132

²⁰ HENDL, J., (2005), str. 204

jde o dokumenty vydané oběma předsednickými zeměmi v souvislosti s výkonem jejich mandátu a environmentální politikou. Jedná se o společný 18měsíční program stanovený předsednickým triem a půlroční program každého předsednictví. Své využití nachází zprávy z jednotlivých zasedání ministerské úrovně Rady, COREPER a oficiální dokumenty přibližující průběh a výsledky jednání, kterých se země na mezinárodní úrovni zúčastnily. Zájmu neuniká ani hodnocení předsednictví v environmentální politice vydané Evropskou environmentální kancelář. V neposlední řadě jsou využity legislativní akty, jejichž podoba byla vyjednána během předsednictví České republiky a Belgie.

Data použita při tvorbě pochází z několika základních zdrojů. Prvními jsou oficiální prezentace českého a belgického předsednictví na jejich vlastních webových stránkách. Z nich byly použity programy předsednictví a předsednických trio či informace o plánování aktivit a událostí. Některé dokumenty jsou dále dostupné na portálech jednotlivých ministerstev, jež mají ve své agendě environmentální politiku. Vlády obou zemí tak poskytují zdroje, které byly pro sepsání podstatné.

Evropská unie, její věstník úředních dokumentů či stránky institucí, zejména Rady, představovaly důležitý zdroj, ze kterého bylo možno čerpat nezbytné informace. Na internetových stránkách institucí EU jsou k nalezení schválené legislativní akty, seznam a program jednotlivých zasedání Rady a zprávy informující o jejich konání a výsledcích.

Pramenem dat jsou dále portály věnující se problematice Evropské unie a jejím aktivitám, či přímo doméně environmentální politiky. V tomto směru se jedná o některé nevládní organizace, pro které je právě životní prostředí hlavním předmětem zájmu.

Analýza nově vyjednaných legislativních aktů

Jedním z prvků studie je analýza nově vyjednaných legislativních aktů, na nichž se podařila nalézt shoda mezi Radou a Evropským parlamentem, případně došlo k dosažení dohody na úrovni Rady. Analýza je provedena z hlediska obsahu a opatření, jež díky nim byla aplikována. Zhodnoceno je taktéž, do jaké míry se musela daná předsednická země skutečně zapojit do celého procesu hledání konsenzu, či zda měla situaci ulehčenou vzhledem k tomu, že se jednalo o záležitosti, které byly politicky málo senzitivní.

SWOT analýza

V první kapitole je využita také SWOT analýza. Tu je možno použít jako jednu z metod kvalitativního hodnocení, přičemž zdůrazňuje dvě roviny: vnitřní a vnější prostředí. V rámci první z nich identifikuje silné a slabé stránky, na straně druhé možné příležitosti a hrozby. SWOT analýza slouží v tomto případě k určitému přehledu a zhodnocení pozitivních i negativních stránek environmentální politiky v podání Evropské unie.

Při přípravě projektu předkládané práce bylo počítáno s využitím dat získaných z rozhovorů s lidmi, které se buď aktivně podíleli na přípravě či průběhu předsednictví, případně se ho účastnili v roli nezávislých aktérů či pozorovatelů. Uskutečnit rozhovory v takovém počtu a složení, aby byly skutečně relevantní, se nakonec bohužel nepodařilo. Zajištěno bylo jen několik výpovědí z české strany, proto nakonec rozhovory nejsou zahrnuty a raději je věnována pozornost materiálům, které jsou z hlediska své povahy více relevantní a vypovídají o průběhu a výsledcích, jichž země dosáhly.

1. Teoretická východiska

1.1. Předsednictví v Radě EU

Rada Evropské unie skládající se z několika úrovní a konfigurací nedisponuje sama o sobě hlasem, který by jí mohl zastupovat v kontaktu s institucemi Evropské unie či mimo ní²¹. Tento a jiné nedostatky může pomoci řešit funkce předsednictví, jež zabezpečuje mnohá poslání, která by jinak Rada, vzhledem ke své složité struktuře, zastala jen obtížně.

Koncept předsednictví se objevil v procesu evropské integrace v úvodních fázích. Již Rada ESUO se opírala při své práci o předsednictví, v té době fungující na tříměsíční bázi. Kromě kratšího období se tehdejší podoba předsednictví odlišovala v pravomocech, kterými ji členské státy pověřily. Předsednictví bylo víceméně omezeno na úkoly administrativního a organizačního charakteru. Navíc několik let existovala

²¹ WESTLAKE, M., GALLOWAY, D., DIGNEFFE, T., *The Council of the European Union: [edited] by Martin Westlake and David Galloway: with Toon Digneff.* London: Harper, 2004, ISBN 0-9536278-8-8, str. 326

oddělená předsednictví pro jednotlivá Evropská společenství²². Až Slučovací smlouva v roce 1967 zajistila existenci jediného předsednictví, které postupně navyšovalo svůj význam. Dělo se tak díky narůstající agendě a počtu členských států ES/EU. Dlouhou dobu přesto zůstávaly jeho úkoly formálně málo zakotveny a byly spíše výsledkem politické praxe než pevně stanovených pravidel²³. Slabé zakotvení z hlediska práva a řízení výkonu předsednictví převážně na základě procedurálních pravidel, do něj vnášely řadu obtíží.

Každý předsednický stát pojímal roli předsedy Rady odlišně, v důsledku čehož docházelo k situacím, kdy země přinášely jiný styl předsednictví a akcentovaly různá témata. Vznikala tak diskontinuita a zhoršená schopnost systematické činnosti uvnitř Rady. S rostoucím počtem členských států se přidaly potíže se ztrátou expertízy způsobenou dlouhými přestávkami mezi dvěma mandáty jednoho státu. Tento nedostatek se ještě zvýraznil po rozšířeních EU v letech 2004, 2007 a 2013²⁴. Částečně měl uvedené obtíže řešit nový model založený na týmových předsednictvích.

Oficiálně dnes vykonává předsednictví po dobu osmnácti měsíců skupina tří států, jejichž pořadí je pevně určeno na mnoho let dopředu. Jeden ze členů skupiny vždy v danou chvíli přímo zastává předsednickou funkci a zbylí mají za úkol mu při výkonu asistovat. Článek 16 SFEU zároveň stanovuje, že státy se mohou dohodnout na jiném postupu, pokud jim tento z nějakého důvodu nevyhovuje²⁵. O pořadí, ve kterém budou země vykonávat funkci předsedy Rady, rozhoduje podle čl. 236 na svém zasedání Evropská rada, přičemž bere ohled na geografickou rozmanitost a princip rovnoměrné rotace. Vzhledem k vysokému počtu členských zemí nyní mandáty jedné země dělí dlouhých 14 let.

Výraznější spolupráce tří po sobě následujících předsednictví vnesla do funkce, potažmo celé Rady, prvek stabilizace. Zlepšena je schopnost navazovat na práci svých předchůdců a je umožněn snadnější průběh převzetí předsednické úlohy. Kooperace Francie, České republiky a Švédska v letech 2009-2010 byla, podobně jako ostatní tria, podložena společným 18měsíčním programem.

²² KANIOK, P., *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008, ISBN 978-80-210-4765-5, str. 17

²³ KANIOK, P., (2008), str. 20, také KARLAS, J., (2008), str. 17

²⁴ VÁSKA, J., (2013), str. 44

²⁵ EVROPSKÁ UNIE, *Konsolidované znění smluv*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010, ISBN 978-92-824-2572-5, str. 341

Trio, v němž se Česká republika ocitla, dobře reflektuje několik faktorů, které měla nově zakotvená praxe přinést. Jedná se o alternaci velkých a malých členských států či snadnější adaptaci na předsednickou funkci u zemí, jež vstoupily do Unie po roce 2000²⁶. Podobná logika je využita při sestavení tria zahrnujícího Belgické království v roce 2010. To se skládalo kromě Belgie ještě ze Španělska a Maďarska.

Určité modifikace přinesla do postavení předsednictví Lisabonská smlouva, jež vstoupila v platnost na konci roku 2009. Díky ní se osamostatnila Evropská rada a stala se samostatnou unijní institucí s vlastním stálým předsednictvím, přičemž první se nově vytvořené funkce ujal Herman Van Rompuy, bývalý premiér Belgie. Kvůli změně postavení Evropské rady došlo k vynětí jejích summitů z působnosti rotujícího předsednictví Rady. Ty přitom v minulosti představovaly jednu z jeho výrazných úloh²⁷. Nadále však pojí Evropskou radu s Radou společný Generální sekretariát.

Mimo vedení šestiměsíčního rotujícího předsednictví se ocitla též Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy, jež byla navíc rozdělena na dvě konfigurace. V Radě pro vnější vztahy zaujímá nejvyšší post vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, zároveň místopředsedkyně Komise²⁸. Tím došlo skrze její funkci k personálnímu propojení Komise s Radou. Změnami zavedenými Lisabonskou smlouvou vznikla „...nová, hybridní podoba předsednictví...“²⁹. Předsednická funkce přesto zůstává pro fungování Rady klíčovým prvkem. Na jejím působení jsou závislé všechny zbývající konfigurace ministerské úrovně Rady, na ně navázané pracovní skupiny a stálí zástupci, přičemž předsednická země disponuje hned několika důležitými rolemi.

1.1.1. Role předsednictví

Jednotlivé úkoly zastávané předsednickým státem zůstávají dodnes málo formálně ukotveny. Prakticky je ale možno je rozdělit na čtyři základní. Patří mezi ně politické

²⁶ ÁGH, A., KIS-VARGA, J., *The prospect of the EU team presidencies: integrative balancing in the new member states*. Budapest: Together for Europe Research Center, 2008, ISBN 978-963-06-3567-7, str. 12

²⁷ BERTONCINI, Y., CHOPIN, T., *Politique européenne (États, pouvoirs et citoyens de l'Union européenne)*. Paris: Presses de Sciences PO et Dalloz, 2010, ISBN 978-2247089581, str. 305

²⁸ Během belgického předsednictví zastávala tento post Catherine Ashton ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. V říjnu 2014 převzala její portfolio Italka Federica Mogherini.

²⁹ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., a kolektiv, *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Praha: Grada Publishing, 2013, ISBN 978-80-247-3567-2, str. 50

vedení Rady, administrace, vyjednávání a reprezentace. Každá z těchto funkcí je stručně představena.

Politické vedení Rady dává předsednictví příležitost pro přípravu politického programu, stanovení předsednických priorit a bodů k řešení. Jejich počet výrazně variuje v závislosti na domácí politické situaci. Při výběru priorit musí země respektovat dlouhodobé směřování Unie a instituce, především Komisi mající téměř výlučné právo předkládat legislativní návrhy. V oblasti environmentální politiky je nutné vzít v potaz strategii Evropské unie zakotvenou v aktuálně platném akčním programu, i společný 18měsíční program předsednického tria. Předsednický stát v rovině politického vedení Rady rozhoduje o tom, která témata budou na zasedání Rady akcentována, a disponuje nástrojem, za jehož pomoci může vybranou problematiku upřednostnit či odsunout na později.

Dalším úkolem, jež musí předsednická země zastat, je **administrativní** zajištění schůzí Rady. Do dané roviny předsednictví spadá zodpovědnost za organizaci zasedání Rady, podepisování přijatých dokumentů, či oznámení výsledků hlasování, které sama předsednická země od přijetí JEA iniciuje. Role administrátora zahrnuje distribuci materiálů jednotlivým delegacím a jejich překlad. Předsednictví též určuje termíny zasedání Rady, předsedá jim a zajišťuje koherenci politik Evropské unie s environmentálními principy³⁰.

Ačkoliv role **zprostředkovatele** a vyjednavatele dohod zůstává bez výraznějšího formálního ukotvení³¹, může hrát zásadní roli v každodenní práci Rady. Na důležitosti ještě výrazně nabývá v kritických okamžicích, kdy je dosažení dohody z nějakého důvodu složité. Od předsednického státu se očekává odblokování situace, a to hlavně pokud se jedná o zemi disponující v EU silným hlasem a předsednickými zkušenostmi. Se svými kolegy z ostatních států se zástupci předsednické země střetávají za účelem tzv. zповědí. Podoba těchto setkání bývá neformální a jejich účelem je získání informací, které mohou následně napomoci ke snadnější politické dohodě. Prvkem zповědí mohou být nabídnuté ústupky, například v podobě kompenzací v jiné projednávané otázce.

³⁰ KARLAS, J., (2008), str. 21

³¹ KARLAS, J., (2008), str. 24

Poslední funkcí, s níž se musí předsednický stát vypořádat, je **reprezentace**, obvykle uváděná ve dvou dimenzích, vnitřní a vnější. První zmíněná podoba reprezentace pod sebou skrývá komunikaci s institucemi Evropské unie a hledání společných pozic pro mezinárodní jednání. Zásadní je kontakt s Evropskou komisí, dlouhodobě však roste význam vztahu s Evropským parlamentem. Časté jsou neformální schůzky trialogu³², na nichž se setkávají reprezentanti Komise, Rady a Parlamentu za účelem nalezení přijatelné podoby řešených otázek. Vnější aspekt reprezentace poskytuje předsednickému státu možnost zastupovat EU na mezinárodních jednáních. Značně se tento aspekt dotýká environmentální politiky, neboť je to mnohdy právě předsednická země Rady, která je postavena do pozice obhájce zájmů Evropské unie na konferencích a environmentálních summitech. Úhel pohledu, který v environmentální politice nabízí Evropská unie, je tradičně postaven na konceptu trvale udržitelného rozvoje.

1.2. Environmentální politika Evropské unie

V dnešní době je zaujetí pro problematiku životního prostředí v Evropské unii dosti znatelné, jedná se ale o trend poměrně nový. Ještě zhruba před 50 lety nefigurovalo životní prostředí na seznamu politik, jimiž se politická reprezentace na evropském kontinentě, ani v jiných oblastech světa, zaobírala. Na úrovni ES/EU bylo teprve roku 1987 Jednotným evropským aktem přiznáno, že cíle environmentální politiky tvoří nedílnou segment politik prováděných ES/EU a musí se na ně brát zřetel při tvorbě unijní legislativy³³. Dnes je tento princip ukotven ve čl. 11 SFEU. Environmentální politika tímto poslední téměř tři desítky let zásadně ovlivňuje dění v oblastech jakými jsou zemědělství, doprava nebo energetika.

Důležitým a občas obtížně řešitelným prvkem je řadě propojení environmentálních otázek s ekonomikou. Ekologické normy v podání EU jsou nicméně nastavovány takovým způsobem, aby ekonomickému rozvoji pomáhaly, nikoliv ho zbrzdňovaly. Dít se tak má skrze inovace a tvorbu nových pracovních míst v rámci moderních procesů šetrných k životnímu prostředí. Ideálně má docházet k situaci, v níž nové zelené

³² KARLAS, J., *Jak předsedat Evropské unii?: návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, ISBN 978-80-86506-66-1, str. 23

³³ MCCORMICK, J., *Environmental policy in the European Union*. Houndmills: Palgrave, 2001, ISBN 0-333-77204-0, str. 4

technologie přináší firmám, jež na ně přistoupí, komparativní výhody oproti soupeřům na trhu³⁴.

Období předsednictví dvou vybraných zemí může působit jako určitý test pro to, za jak důležitou Evropská unie politiku životního prostředí považuje a kam ji hierarchicky řadí ve svých zájmech. Česká republika a Belgie totiž vykonávaly své předsednické mandáty v průběhu ekonomické krize a starost o životní prostředí mohla být považována za jistý nadstandard, jehož relevance klesla, neboť bylo nutné se soustředit na jiné, v danou chvíli palčivější, záležitosti.

1.2.1. Právní ukotvení a principy

Environmentální politika je ve smlouvách o Evropské unii definována jako sdílená pravomocí. Řadíme ji tedy mezi politiky, v nichž může za určitých okolností jednat, jak Evropská unie, tak členské státy. Každá země může jednotlivě vystupovat v mezinárodním prostředí a podepisovat smlouvy s partnery.

Kromě prvotního vymezení environmentální politiky jako sdílené pravomoci je třeba se na právní odkazy k této politice podívat blíže. Ve Smlouvě o fungování Evropské unie se jí věnuje obsáhle hlava XX. Odkazy na ní se kromě toho objevují v primárním a sekundárním právu EU. Z hlediska primárního práva se jedná o již zmíněnou SFEU a mezinárodní úmluvy, které do primárního práva také spadají. Mezinárodní smlouvy mohou mít v Evropské unii smíšený charakter, v praxi to znamená, že díl kompetencí spadá pod EU, zbytek přímo členskými státy³⁵.

Sekundárními zdroji environmentální legislativy jsou tři základní typy legislativních aktů. Jedná se o nařízení, směrnice a rozhodnutí. První zmíněný druh, **nařízení**, je zřídka viditelné v environmentální politice. Jejich výskyt dosahuje necelých 10 % environmentálních norem. Damohorský zároveň upozorňuje, že v úpravách týkajících se životního prostředí mívají existující nařízení spíše podobu směrnic než klasických nařízení³⁶. Právě **směrnice**, u nichž je nutná transpozice do národního práva, jsou

³⁴ MEULEMAN, L., NIESTROY, I., HEY, C., *Environmental governance in Europe*. Den Haag: RMNO, 2003, ISBN 90-5931-286-4, str. 31

³⁵ DAMOHORSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M., STEJSKAL, V., *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-338-7, str. 151

³⁶ DAMOHORSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M., STEJSKAL, V., (2010), str. 152

nejčastějším druhem legislativních aktů v politice životního prostředí³⁷. Zahrnují až 80 % těchto norem. Poslední využitelnou možností jsou **rozhodnutí**, legislativní akty závazné pro subjekty, jimž jsou určeny. Jejich využití je v environmentální politice málo časté a pohybuje se pod 10 %³⁸. Právně nezávazná jsou doporučení a stanoviska, která v mnoha případech nejsou respektována, poněvadž v současnosti nadále platí, že málokterý stát se dobrovolně zaváže plnit vyšší standardy než je nezbytně nutné.

1.2.2. Cíle a plánování

Environmentální politika Evropské unie se skládá z celé řady cílů, o jejichž dosažení EU usiluje. Těmi základními jsou vysoká úroveň ochrany životního prostředí a trvale udržitelný rozvoj. Od nich se odvíjí blíže určené záměry. Evropská unie definuje čtyři specifické cíle a to v již zmíněné hlavě XX čl. 191 odst. 1 SFEU. Mezi tyto cíle patří

1. ochrana a zlepšování kvality životního prostředí
2. ochrana lidského zdraví
3. obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů
4. podpora opatření na mezinárodní úrovni čelících regionálním a celosvětovým problémům životního prostředí³⁹.

Zároveň ctí politika životního prostředí několik principů, mezi něž patří obezřetnost, prevence a zásada „znečišťovatel platí“.

Plánování environmentální politiky Evropské unie je založeno na několika složkách. Jedná se o akční programy a akční plány. Prvně jmenovaných akčních programů připravila Evropská unie prozatím sedm, přičemž zlomovým se stal Pátý akční program, představující nový přístup k životnímu prostředí. Došlo díky němu na aplikaci sdílené odpovědnosti, využití více různorodých nástrojů k ochraně životního prostředí, vzniku společných informačních systémů a posílení postavení Evropské unie na mezinárodní scéně⁴⁰.

³⁷ WURZEL, R. K., *Environmental policy-making in Britain, Germany and the European Union: the Europeanisation of air and water pollution control*. Manchester: Manchester University Press, 2006, ISBN 0-7190-5997-6, str. 75

³⁸ DAMOHORSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M., STEJSKAL, V., (2010), str. 157

³⁹ EVROPSKÁ UNIE, *Smlouva o fungování Evropské unie*. Brusel: 2012. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS>, přístup 6. 5. 2014

⁴⁰ KOČÍKOVÁ, P., *Evropská unie a životní prostředí: politiky, strategie, legislativa*. Ostrava: Montanex, 1998, ISBN 80-85780-98-4, str. 69-70

V období českého a belgického předsednictví byl v platnosti šestý akční program s názvem „*Životní prostředí 2010: naše budoucnost, naše volba*“ a zaměřoval se na čtyři oblasti. Kromě **klimatických změn** jimi byly **příroda a biodiverzita, zdraví a ochrana života, průmyslové zdroje a odpad**⁴¹. S ohledem na to, že druhá polovina platnosti šestého akčního programu spadala do období ekonomické krize, nedostalo se mu pozornosti, jakou zaslouhoval⁴². Pro jednotlivé oblasti politiky životního prostředí se dále připravují akční plány, které se svým obsahem zaměřují na střednědobé cíle Evropské unie, a ačkoliv nejsou právně závazné, jsou v průběhu své platnosti revidovány a jejich naplňování je průběžně hodnoceno⁴³.

Přestože se Evropská unie vyznačuje výrazným zájmem o environmentální problematiku, není ani tato politika zcela bez nesnází. Zahrnuje, kromě pozitivních aspektů potenciálně negativní dopady. Jejich souhrn je přenesen do SWOT analýzy. Mezi silné stránky politiky byly zařazeny mimo jiné dlouhodobá udržitelnost či sjednocení standardů ve členských státech EU. Slabé stránky zahrnují velkou nákladnost a často obtížnou kontrolu dodržování předpisů.

Na straně příležitostí je možno zmínit motivaci k inovacím nebo efektivní využívání veškerých zdrojů. Možnou hrozbu z vnějšku představuje kupříkladu ohrožení konkurenceschopnosti.

⁴¹ BARNES, I., *Environmental policy*, in EL-AGRAA, A., EL-AGRAA, A., *The European Union: economics and policies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011, ISBN 978-1-107-40011-5, str. 280

⁴² BARNES, I., *Environmental policy*, in EL-AGRAA, A., (2011), str. 280

⁴³ KRUŽÍKOVÁ, E., ADAMOVÁ, E., KOMÁREK, J., *Právo životního prostředí evropských společenství: praktický průvodce*. Praha: Linde, 2003, ISBN 80-7201-430-7, str. 67

Tabulka č. 2: SWOT analýza

Environmentální politika Evropské unie	
<p><u>Silné stránky</u></p> <p>Dlouhodobá udržitelnost⁴⁴</p> <p>Obecné dobro⁴⁵</p> <p>Sjednocení legislativy a standardů v členských státech⁴⁶</p>	<p><u>Slabé stránky</u></p> <p>Vysoká nákladnost</p> <p>Obtížná kontrola dodržování předpisů⁴⁷</p> <p>Omezení lidské svobody, manipulovatelnost skrze šíření „environmentálních hrozeb“⁴⁸</p>
<p><u>Příležitosti</u></p> <p>Motivace k zodpovědnosti a inovacím⁴⁹</p> <p>Příklad ostatním částem světa⁵⁰</p> <p>Výrazné zapojení NNO, jednotlivců⁵¹</p> <p>Efektivnější využití zdrojů⁵²</p>	<p><u>Hrozby</u></p> <p>Snížení konkurenceschopnosti⁵³</p> <p>Ohrožení EU vnějšími hrozbami v případě absence mezinárodní spolupráce⁵⁴</p>

Zdroj: Autorka na základě vícera zdrojů, viz poznámky pod čarou

⁴⁴ KOHÁK, E., *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Sociologické nakladatelství SLON, Praha, 2011, ISBN 978-80-85850-86-4, str. 22. Současný svět je z nemalé části tvořen konzumní společností, která je náročná z hlediska zdrojů, očekávání a je také velmi početná. Pro zachování přírodního dědictví je proto nutné reflektovat tuto skutečnost v každodenním životě i při tvorbě politik. Tento princip je uznáván v rámci ekologické etiky, o čemž pojednává částečně i Kohákova kniha. Za sobě vlastní byl pak přijat koncept udržitelného rozvoje i na půdě OSN v roce 1987 a v Evropské unii v roce 2001.

⁴⁵ CENTRUM PRO OTÁZKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ UK, *III. Environmentální politika v EU*. 2005. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Bruzura/iii.htm>, přístup 26. 12. 2014

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ DAMOHORSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M., STEJSKAL, V., *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-338-7, str. 167

⁴⁸ KLAUS, V., *Obhajoba oteplování ohrožuje naši svobodu*, 2007. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/klaus-obhajoba-oteplovani-ohrozuje-nasi-svobodu-f6l-domaci.aspx?c=A070320_205634_domaci_zra

Podobným způsobem, jako bývalý prezident, argumentují i další odpůrci environmentální politiky, zejména z řad zastánců *laissez-faire*. Kriticky se k jakýmkoliv snahám ekologů chránit přírodu před ohrožujícím chováním lidského druhu stavěl kupříkladu ekonom Paul Heyne ve své knize „Ekonomický styl myšlení“, který zdůrazňoval prvek lidské svobody jakožto zcela klíčový.

⁴⁹ EVROPSKÁ KOMISE, *Životní prostředí: Kvalitní životní prostředí pro budoucí generace: Otázky životního prostředí nelze dál přehlížet*. Lucembursko – Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1. Dostupné z: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/environment_cs.pdf, str. 7

⁵⁰ Tamtéž, str. 4

⁵¹ Tamtéž, str. 5

⁵² Tamtéž, str. 9

⁵³ Přestože je environmentální politika EU zamýšlena právě tak, aby konkurenceschopnost evropských států zvyšovala, jejím možným snížením často argumentují politici odmítající zpřísnování standardů v oblasti životního prostředí. Příkladem může v tomto případě být i nedávný výrok poslance ODS Jana Zahradníka „Každé přitvrzení norem je újmou na naší konkurenceschopnosti...“ Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/priority-evropske-politiky-cr/clanek/ceska-zelena-politika-v-evrope-zakladem-je-konkurenceschopnost-012270>, přístup 27. 12. 2014

⁵⁴ CENTRUM PRO OTÁZKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ UK, *III. Environmentální politika v EU*. 2005. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Bruzura/iii.htm>, přístup 26. 12. 2014

1.2.3. Aktéři

Posledním aspektem environmentální politiky na úrovni Evropské unie, nad níž se práce pozastavuje, jsou její aktéři. Právě oni společně vytváří velký objem legislativy, která je později přijímána v členských státech. Značná část environmentálních zákonů přijatých v členských státech Unie totiž vychází z evropských předpisů, které instituce EU společně připravují⁵⁵. Považuji proto za důležité se alespoň krátce zaměřit na to, kteří aktéři na environmentální politice v Evropské unii participují a jaká je jejich role.

Vedle Rady představují klíčové hráče Evropský parlament, Evropská komise a Evropská rada. Nezanedbatelnou silou ovlivňovat dění v politice životního prostředí disponují i zatím nezmínění aktéři v čele Evropským soudním dvorem či aktéři nevládní.

Základní směřování politiky životního prostředí, stejně jako celé Evropské unie, určuje **Evropská rada**, setkání nejvyšších představitelů členských zemí a nově jeden ze samostatných prvků institucionálního systému EU. Evropská rada již v minulosti několikrát výrazně ovlivnila vývoj environmentální politiky. Příkladem je možno uvést situaci v roce 2001, kdy přijala za svou strategii udržitelného rozvoje⁵⁶, kterou následuje celá EU.

Zásadní roli hraje **Evropská komise**, jež v politice životního prostředí disponuje, podobně jako v mnoha jiných politikách, právem předkládat legislativní návrhy. Při jejich tvorbě musí Komise dbát na „vysokou úroveň ochrany“ životního prostředí. V případě komplikací se pak zástupci Komise účastní vyjednávání trialogů. Pokud se vyskytnou zásadní neshody mezi státy, disponuje pravomocí kdykoliv předložený návrh stáhnout. Jedním z podobných příkladů z prostředí environmentální politiky může být směrnice o ochraně půd. Předloha byla připravena již v roce 2004, o dva roky později došlo k zahájení legislativního procesu. Po dlouhých osmi letech se ale Komise rozhodla návrh vzít zpět, neboť se za celou dobu nepodařilo vyjednat dostatečnou podporu mezi členskými státy.

⁵⁵ EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *About EEB: How the EU works*. www.eeb.org [online]. Dostupné z: <http://www.eeb.org/index.cfm/about-eeb/how-the-eu-works/>, přístup 10. 3. 2014

⁵⁶ KRUŽÍKOVÁ, E., ADAMOVÁ, E., KOMÁREK, J., (2003), str. 13

Kromě iniciační funkce patří mezi úkoly Evropské komise shromažďování informací, výměna zkušeností či dat mezi členskými státy a v neposlední řadě monitorování dodržování legislativy⁵⁷. Poslední jmenovaný aspekt aktivit EK ne vždy dokonale funguje a Komisi je vyčítáno, že její monitoring není dostatečně systematický.

Ve složení Evropské komise nalezneme hned dva komisaře, jejichž pravomoci spadají do oblasti politiky životního prostředí. Jedná se o komisaře pro životní prostředí a komisaře pro boj s klimatickými změnami. Vzhledem k agendě, kterou mají na starost, se stává, že se vyskytnou spory mezi nimi a ostatními komisaři⁵⁸. Jedná se obzvláště o neshody s komisařem pro energetiku, zemědělství či obchod.

Pod Komisi svojí činností spadá jedna z agentur, jež jsou pro environmentální politiku klíčové. Jedná se o **Evropskou agenturu životního prostředí** založenou v roce 1990. EEA se účastní monitoringu implementace legislativních aktů v členských státech a je v tomto směru Komisi nápomocna⁵⁹.

Na práci Komise navazují **Rada EU** a **Evropský parlament**. Obě tyto instituce se podílejí na závěrečné podobě legislativy a rozhodují o jejím přijetí či odmítnutí. V případě Rady jedná o environmentálních záležitostech nejčastěji Rada pro životní prostředí složená z ministrů majících tématiku ve svém portfoliu. První setkání této konfigurace Rady se uskutečnilo v roce 1972, což jí řadí mezi mladší složení Rady. V počátcích se Rada pro ŽP scházela pouze jedenkrát za rok, postupně se frekvence zasedání zvyšuje. Současná praxe, zavedená v roce 1989, udává čtyři roční schůze ministrů životního prostředí⁶⁰, dvě během každého předsednictví. Předsednický stát disponuje možností navrhnout vícero setkání, pokud považuje životní prostředí za klíčovou politiku.

Rada ve všeobecnosti nepatří mezi nejaktivnější hráče na poli environmentální politiky⁶¹. Uvnitř ní se přesto objevují státy, které prosazují přísné standardy a věnují životnímu prostředí velkou pozornost. Patří mezi ně kupříkladu Nizozemsko, Německo

⁵⁷ DAMOHORSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M., STEJSKAL, V., *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-338-7, str. 167

⁵⁸ CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., (2009), str. 364

⁵⁹ KRUŽÍKOVÁ, E., ADAMOVÁ, E., KOMÁREK, J., (2003), str. 16

⁶⁰ WURZEL, R. K., (2006), str. 60

⁶¹ CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., (2009), str. 364

či Švédsko⁶². Vyjednávání v Radě pro ŽP je relativně složité a nezřídka v ní dochází k zablokování legislativního procesu. Kromě legislativní funkce disponuje Rada, potažmo její předsednická země, možností akcentovat priority, v nichž se v průběhu svého předsednictví pokusí o co největší pokrok.

Pakliže hovořím o Radě ve smyslu méně aktivního hráče ve sféře politiky životního prostředí, o **Evropském parlamentu** je možno uvést přesný opak. Je to právě Parlament, jež v oboru environmentální politiky zastává jednu z hlavních rolí. Staví se v podstatě do pozice obránce environmentálních zájmů a všeobecně je považován za „nejzelenější“ instituci Evropské unie. Aktivity Evropského parlamentu byly důvodem pro to, že se EU začala zaobírat některými tématy, například ochranou zvířat. Životní prostředí diskutuje v Parlamentu *Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin*.

Obě posledně zmíněné instituce, Rada s Parlamentem se podílí na rozhodovacím procesu, jenž dostal Lisabonskou smlouvou pozměněnou podobu. Procedura spolurozhodování byla ustanovena běžným legislativním postupem a rozšířena na další oblasti. Zároveň se v Radě zvýšil počet položek, o nichž se hlasuje kvalifikovanou většinou, a to hned o desítky nových oblastí. Modifikace se dočkala rovněž podoba kvalifikované většiny, nově definovaná „dvojitou většinou“. Podle ní již nebude v Radě přihlíženo k tzv. váženému hlasování. Zůstává pouze dvojice kritérií – počet členských států, který musí dosahovat minimálně 55 % a zároveň reprezentovat 65 % populace EU. Tato úprava nicméně ještě v době předsednictví ani jedné ze zkoumaných zemí neplatila, jelikož vstoupila v platnost až na konci roku 2014.

Specificky se rozhodování v doméně životního prostředí věnuje hlava XX, ve které čl. 192 SFEU stanovuje řádnou legislativní proceduru za hlavní v této politice. Stále je ale u některých otázek možné využít zvláštní legislativní postup, v němž disponuje hlavní úlohou Rada. Ta v případě jeho využití rozhoduje jednomyslně po konzultaci Parlamentu, Hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů. Zvláštní legislativní postup je poté, co vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, stále užíván v následujících případech

⁶² CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., (2009), str. 364

1. předpisy fiskální povahy
2. opatření týkající se
 - a. územního plánování,
 - b. hospodaření s vodními zdroji,
 - c. využívání půdy s výjimkou hospodaření s odpady,
3. opatření významně ovlivňující volbu členských států mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií⁶³.

Poněvadž zastává úlohu nejvyššího soudního orgánu Evropské unie, podílí se na podobě a výkladu environmentální legislativy též **Evropský soudní dvůr**. ESD řeší stížnosti ze strany Komise na špatnou implementaci evropských pravidel, případně žaloby států na sebe navzájem. Právě Komise podává na členské státy kvůli neplnění předpisů velký počet stížností a počty rozsudků v oblasti environmentální politiky se postupně navyšují⁶⁴. Soudní dvůr může svými rozhodnutími přispívat k rozvoji politiky životního prostředí a v mnoha případech tak činí.

Nevládní aktéři spojení s politikou životního prostředí nejsou v Evropské unii zcela jednotní. Primární roli ale při formulování jejich názorů zastává Evropská environmentální kancelář (European Environmental Bureau - EEB) sdružující přes 140 organizací věnujících se životnímu prostředí. Pracovníci EEB zajišťují kontakt mezi nevládními organizacemi a evropskými institucemi⁶⁵. Zároveň umožňují zprostředkování informací směrem k evropské veřejnosti. Aktivita EEB zahrnují stanovení tzv. „Deset zelených úkolů“ před počátkem každého předsednictví. Po jeho skončení zpracovává kancelář závěrečné zhodnocení toho, co se zemím podařilo či nepodařilo naplnit.

Směřování environmentální politiky mohou v neposlední řadě ovlivnit **odborníci z řad vědců**, svoji sílu uplatňují **průmyslové společnosti**, jejichž zájmy někdy kontrastují s těmi, o které usilují ekologicky laděné NNO. Proti ekologicky šetrným inovacím čas od času vyvstává odpor ze strany **profesních sdružení**, jež v případě zavedení ekologických inovací mohou ztratit na významu. Konzultovány jsou při tvorbě nové

⁶³ EVROPSKÁ UNIE, *Smlouva o fungování Evropské unie*. Brusel: 2012. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS>, přístup 6. 5. 2014, str. 133

⁶⁴ KRUŽÍKOVÁ, E., ADAMOVÁ, E., KOMÁREK, J., (2003), str. 16

⁶⁵ EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *About the EEB – How the EEB works*. www.eeb.org [online]. Dostupné z: <http://www.eeb.org/index.cfm/about-eeb/how-the-eeb-works/>, přístup 4. 4. 2014

legislativy, prozatím nezmíněné instituce Evropské unie, **Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů**.

2. ČR a Belgie v roli předsednického státu, jejich úspěšnost v environmentální politice

Úvodní teoretický oddíl nastínil, jakým způsobem pracuje Rada, jedna z nevlivnějších institucí Evropské unie, v čem spočívá funkce předsednického státu a jaké má naplňovat úkoly. Představena byla ve stručnosti environmentální politika EU a podmínky, v nichž musí předsednictví během svého výkonu předsednické funkce působit. Následující kapitola je již věnována předsednickým mandátům České republiky a Belgie a tomu, zda se dokázaly vypořádat s úkoly, jež před nimi stály v oblasti environmentální politiky.

2.1. Okolnosti českého předsednictví

V období předsednictví České republiky patřila mezi klíčové prvky hospodářská krize, na jejíž řešení byla soustředěna značná pozornost Evropské unie i mnoha zemí z celého světa. Jednou z povinností předsednického státu Rady za těchto okolností bylo podílet se na hledání řešení pro nastalou situaci a pokusit se dovést Evropskou unii zpět k hospodářskému růstu. Před předsednictvím a během něj vyžadovaly pozornost také dvě rusko-ukrajinské energetické krize obracející jeho pozornost na sféru energetiky.

Kromě těchto vnějších prvků byly důležité okolnosti vycházející přímo z Evropské unie. Jedněmi z nich byly probíhající ratifikace Lisabonské smlouvy a konání voleb do Evropského parlamentu naplánované na červen 2009. Čeští představitelé se museli s těmito podmínkami vypořádat a to nejen během první poloviny roku 2009, nýbrž i v přípravné fázi předsednictví.

Vzhledem k tomu, že Česká republika převzala předsednictví Rady v roce 2009 od Francie poprvé, bylo třeba zahájit přípravy dlouhou dopředu. Úvodní přípravy byly započaty již v roce 2006. Postupem času došlo k navázání kontaktů zástupců českého předsednictví s jednotlivými institucemi Evropské unie a ostatními členy předsednického tria. S těmi Česká republika stanovila společné hlavní priority a body k jednání v jednotlivých unijních politikách.

Zástupci trojice zemí se poprvé sešli k diskuzi o environmentální politice v Praze ve druhé polovině roku 2007 ve složení Jean Louis Borloo, Martin Bursík a Andreas Carlgren. Ve společném programu postupně vymezily priority, jimž se chtěli věnovat, a to s ohledem na práci Evropské komise, předchozí předsednictví a jistou neutralnost, jež je od předsednictví vyžadována⁶⁶. V případě životního prostředí společně dospěli ke čtyřem základním tématům, mezi nimiž nechyběly klima a energetika, biologická rozmanitost, environmentální technologie a chemické látky (viz tabulka č. 3).

Tabulka č. 3: Sektorové priority tria Francie, Česká republika, Švédsko

Hlavní témata
Klima a energetika
Biologická rozmanitost
Environmentální technologie
Chemické látky

Zdroj: 18měsíční program Rady⁶⁷

V oblasti environmentální politiky to byl v první řadě tehdejší vicepremiér a ministr životního prostředí Martin Bursík, kdo absolvoval řadu schůzek s kolegy z evropských států, zvláště předsednického tria. Klíčové bylo pro Českou republiku předsednictví francouzské, neboť na něm a jeho úspěšnosti, kromě jiného záleželo, zda čeští představitelé budou muset hledat kompromis ve složitých otázkách, jakými byly klimaticko-energetický balíček či komplex směrnic ohledně průmyslového znečištění (IPPC).

Již před počátkem 18měsíčního období, kdy vedlo Radu trio Francie, Česká republika a Švédsko, bylo jasné, že na tuto skupinu čekají k řešení závažná témata environmentálního charakteru. Na konec celého období byl totiž plánován summit v Kodani, jenž měl řešit budoucnost boje proti klimatickým změnám po konci platnosti Kjótského protokolu.

⁶⁶ ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Priority a cíle předsednictví: Trio Francie – ČR – Švédsko*. www.cizp.cz [online]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/1026_Priority-a-cile-predsednictvi-trio-Francie-CR-Svedsko, přístup 12. 3. 2014

⁶⁷ BUDOUCÍ FRANCOUZSKÉ, ČESKÉ A ŠVÉDSKÉ PŘEDSEDNICTVÍ, *18měsíční program Rady*, Brusel: 2008, str. 53-7. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/708/sekce/dokumenty-k-predsednictvi/>, přístup 17. 2. 2014

Francie, první z předsednického tria, se ve svých aktivitách v environmentální politice zaměřila právě na oblast klimatu a soustředila pozornost dokončení projednávání klimaticko-energetického balíčku. Na úkor toho neprokazovala příliš velkou aktivitu v jiných oblastech, včetně směrnice o půdě nebo komplexu směrnic IPPC. Tento přístup je pochopitelný a ukazuje, že právě klimaticko-energetický balíček byl považován za zcela zásadní pro periodu 2008-2009. Jeho dokončení ulehčilo České republice situaci a v tomto ohledu na ni zůstaly již méně naléhavé záležitosti. Na druhé straně musela země výrazně spolupracovat s Evropským parlamentem na hledání kompromisů v projednávaných legislativních aktech, jichž byla v době českého předsednictví rozjednána celá řada. Blíže o legislativní práci pojednává kapitola 2.6.

Z předsednického tria, jehož byla Česká republika součástí, byly největší naděje v doméně environmentální politiky vkládány do předsednictví švédského, které bylo z tria na řadě až poslední, přesněji ve druhé polovině roku 2009. Předpoklad, že právě Švédsko mělo přinést výrazné výsledky, plynul ze skutečnosti, že severské země se obecně vyznačují vysokou mírou ochrany životního prostředí. Patří tudíž na půdě Evropské unie mezi časté iniciátory nových environmentálních opatření. Nesporný zájem o problematiku životního prostředí země skutečně projevila, neboť byla jednou z těch, které během svého předsednictví neiniciovaly uspořádání pouze dvou ministerských setkání, nýbrž se zástupci sešli hned třikrát.

Odhlédneme-li od tria a podíváme-li se na 6měsíční program českého předsednictví, ten ihned napovídá, že pro něj nebylo životní prostředí ve své celistvosti klíčové. Problematiku sice předsednictví vzalo v programu na zřetel, ovšem ne jako hlavní předmět. Již v úvodu textu bylo patrné jeho zasvěcení řešení finanční krize a vyvedení Evropy z hospodářských potíží. Zmíněny byly rovněž otázky bezpečnosti, nikoliv ale v environmentálním slova smyslu. Jedné ze specifických otázek z politiky životního prostředí byl přesto dopřán relativně velký prostor v rámci druhé priority českého předsednictví. Ta v sobě totiž, kromě energetiky, obsahovala klimatické změny.

Již před počátkem českého předsednictví se dalo předpokládat, že právě na energetiku bude soustředěna větší pozornost než na klima. Důvody byly v podstatě zmíněny již výše. Na jedné straně došlo k dojednání klimaticko-energetického balíčku, na straně druhé vyžadovaly spory mezi Ruskem a Ukrajinou ohledně energetiky pozornost Evropské unie. Kvůli sporům mezi těmito dvěma státy ještě narostly na významu cíle

v oblasti energetiky kupříkladu „...vyjasnění úlohy Ruska, a budování pevných vztahů s dodavateli novými“⁶⁸.

Kromě klimatických změn byly v českém programu ostatní záležitosti dotýkající se environmentální politiky zmíněny jen v pozici sektorových priorit, kterými se více zabývá kapitola 2.3.

2.2. Okolnosti belgického předsednictví

Belgie, na rozdíl od České republiky, disponuje pověstí silného environmentálního hráče uvnitř EU. Přesto její předsednictví v roce 2010 vzbuzovalo před ním a v jeho průběhu, poznamenaného trvajícím finanční krizí, jisté otazníky. Obavy o to, zda země dokáže připravit pozitivně hodnocenou předsednickou periodu, plynuly ze skutečnosti, že Belgičané uspořádali po pádu vlády, zároveň krátce před počátkem předsednictví, nové volby. Ve chvíli, kdy země převzala vedení Rady Evropské unie, panovala na centrální úrovni složitá situace. Ozývaly se proto pochybnosti, zda mohou Belgičané vést celou Radu Evropské unie s kladným výsledkem, pokud mají těžkosti ve vlastní zemi. Ve výsledku se však s trochou nadsázky hovoří o tom, že problémy na vládní úrovni, jež trvaly po celou dobu druhé poloviny roku 2010, byly jedním z klíčů ke kvalitnímu předsednictví⁶⁹.

Rozdělení rolí v rámci zastupování v institucích Evropská unie totiž vykazuje v případě Belgie odlišné znaky než v případě České republiky a jiných zemí. Ne všechny ministerské úrovně Rady jsou v Belgii závislé na centrální vládě. V jejich čele stojí mnohdy ministři vlád regionů nebo jazykových komunit⁷⁰. Situace v environmentální politice se vyznačuje v Belgii právě tím, že ve vedení se střídají zástupci různých komunit. V době předsednictví a následně až do konce června 2011 to byli Vlámové⁷¹.

⁶⁸ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*, Praha: 2009, str. VII. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/39/11939-cz_pres_programme_cs.pdf, poslední přístup 7. 2. 2014

⁶⁹ DRIESKENS, E., *Ceci n'est pas une présidence: The 2010 Belgian Presidency of the EU*. JCMS: Blackwell Publishing, 2011, Volume 49, str. 92-3. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2011.02174.x/abstract>, přístup 3. 2. 2014

⁷⁰ *Belgické předsednictví: A přece se točí*. www.euroskop.cz [online]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/17099/clanek/belgicke-predsednictvi-a-prece-se-toci/>, přístup 26. 4. 2014

⁷¹ DRIESKENS, E., VAN HECKE, S., BURSENS, P., *The 2010 Belgian Presidency: Driving in the EU's Back Seat*. SIEPS, Stockholm, 2010, ISBN 91-85129-82-8, str. 35. Dostupné z: http://www.sieps.se/sites/default/files/2010_2op.pdf, přístup 21. 4. 2014

Do čela týmu pracujícího na environmentální politice se proto postavila vlámská ministryně životního prostředí, přírody a kultury Joke Schauvliege.

Okolnost umožňující vkládat do Belgie velké naděje na pozitivní výsledky předsednictví, představoval široký konsenzus ohledně evropské integrace. Ta je v zemi povětšinou považována za kladný prvek stabilizující situaci v Evropě. Na této otázce se dokážou shodnout dokonce i strany, které jsou jinak orientovány odlišným směrem.

Rovněž v případě Belgie byla samozřejmě nutná kooperace s členy tria, Španělskem, předsedajícím v první polovině roku 2010, a Maďarskem, které se ujalo vedení Rady po Belgii na začátku ledna 2011. Státy navázaly vzájemný kontakt řadu měsíců předtím, než první z nich usedl na předsednický post, přičemž porady se konaly nejčastěji ve složení Elena Espinosa Mangana, Joke Schauvliege a István Kling.

Situace dotyčného tria se oproti předchozímu změnila, a to hlavně v rovině vnější reprezentace Evropské unie. S počátkem švédského předsednictví totiž časově téměř korespondoval začátek platnosti Lisabonské smlouvy, která postavení předsednické země mírně modifikovala. Došlo k vytvoření samostatného předsednictví Evropské rady a vynětí vedení jejích summitů z předsednických povinností. Upravena byla podoba funkce Vysoké představitelky unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, nově zastávající post předsedkyně Rady pro zahraniční věci (FAC). Osamostatnění FAC a její odtržení od Rady pro všeobecné záležitosti (GAC), k němuž vlivem Lisabonské smlouvy došlo, mělo pomoci k lepší návaznosti činnosti ve všech oblastech vnějších vztahů. Zkomplikovala se tím ale situace ohledně zastupování EU na mezinárodních vyjednáváních. Evropská komise chápala Lisabonskou smlouvu jako posílení svého postavení na mezinárodní scéně a nebylo vždy zcela jasné, kdo delegaci Evropské unie povede.

V těchto změněných podmínkách se pohybovalo jak předsednictví Švédské, tak všechna následující. Trio zahrnující Belgii nadto působilo ve specifickém okamžiku také z hlediska environmentální politiky, neboť přišlo na řadu těsně po konání summitu v Kodani, který skončil pro Evropskou unii a její vize boje s klimatickými změnami dosti zásadním neúspěchem, když se nepodařilo vyjednat žádné konkrétní závěry. Na zemích stojících v čele Rady v roce 2010 a na počátku roku 2011 bylo proto hledání nových řešení a snaha o nápravu kodaňského neúspěchu.

Kromě toho je očekávaly dlouhodobé problémy včetně nekonečných debat o ochraně půdy. O posun se z tria pokoušelo již Španělsko, ovšem bez výrazného úspěchu. Belgičané chtěli na španělské kroky navázat směrnicí o půdě s ohledem na klimatické změny. Zde měla EU příležitost upozornit, že ani nezdar v Kodani ji nemůže odradit od boje s nimi. Klimatické změny byly akcentovány s ohledem na nadcházející konferenci v Cancúnu, jíž se Belgičané účastnili a koordinovali unijní pozici.

Belgie spolu s Maďarskem plánovaly upozornit též na problém biologické rozmanitosti, potažmo jejího ubývání. Obě tato předsednictví se totiž odehrávala v roce vyhlášeným za rok biologické rozmanitosti, a tudíž bylo téma stavěno v daném okamžiku vysoko na pomyslném žebříčku. Trio, jehož byla Belgie účastna, si v environmentální politice stanovilo, kromě biologické rozmanitosti a klimatických změn, za prioritní všechny otázky zmíněné v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: Sektorové priority tria Španělsko, Belgie, Maďarsko

Hlavní témata
Změna klimatu
Ekologizace politik
Biologická rozmanitost
Životní prostředí a zdraví
Udržitelná spotřeba a produkce
Vodní zdroje
Kvalitnější nástroje pro politiku v oblasti ŽP

Zdroj: Návrh 18měsíčního programu Rady⁷²

Z 6měsíčního programu belgického předsednictví bylo patrné, že životní prostředí je pro ni velice důležité. Ačkoliv se úvod programu zaměřoval na stále trvající finanční krizi, zmiňována byla mnohdy v souvislosti s environmentální sférou a návaznou nutností „...reorganizovat naše ekonomiky a společnosti“.⁷³

⁷² BUDOUCÍ ŠPANĚLSKÉ, BELGICKÉ A MAĎARSKÉ PŘEDSEDNICTVÍ, *Návrh osmnáctiměsíčního programu Rady*, Brusel: 2009, str 47-51. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2016771%202009%20INIT>, přístup 13. 2. 2014

⁷³ GOUVERNEMENT DE LA BELGIQUE, *Programme de 6 mois établi par la Présidence belge du Conseil de l'UE*. Brusel: 2010, str. 3. Dostupné z:

Zdůrazněna je několikrát potřeba přechodu na zelenou ekonomiku a skutečnost, že „*Velká část práce Evropské unie bude v příštích letech věnována životnímu prostředí a klimatu.*“⁷⁴ Nejen tyto body v programu belgického předsednictví dávají tušit, že environmentální závazky jsou pro zemi jednou z prioritních oblastí, na níž je navázán celý budoucí pokrok a možnost rozvoje Evropské unie. Spíše než za samostatnou kapitolu je na stav životního prostředí nahlíženo jako na prvek, který musí být zabudován do veškerých opatření, které Evropská unie podniká. Belgický program je tedy koncipovaný takovým způsobem, že je relevance a důležitost environmentálních opatření znatelná.

2.3. Česká republika v roli politického lídra Rady

Politické vedení Rady vyžaduje od předsednického státu kromě jiného stanovení priorit, na něž se země chce, nebo vzhledem k okolnostem, musí zaměřit. Priority se stanovují jednak celkové, kterých bývá obvykle v řádu jednotek, a dále pro každou politiku zvlášť. Výběr priorit vychází z konsenzu na domácí politické scéně a situace v unijních institucích, včetně Rady. Jakkoliv by některá země chtěla legislativně řešit kupříkladu problematiku směrnice o kvalitě pitné vody, nemůže tak učinit dokud Komise nepředloží relevantní návrh. Příštích několik stran se věnuje právě prioritám, které si země, na základě vnějších a vnitřních okolností stanovily v environmentální politice. Jejich samotné naplnění je, pro lepší koherenci práce, zhodnoceno až v jejím závěru.

Výsledek hledání správných priorit v environmentální politice představil v případě České republiky tehdejší místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík (Strana zelených). Došlo k tomu nejprve na ministerském zasedání Rady pro životní prostředí v prosinci 2008, na konci předsednictví francouzského, a následně na počátku předsednictví českého, konkrétně 21. ledna 2009, před poslanci Evropského parlamentu.

Pokud bychom hledali nejdůležitější prioritu v oblasti environmentální politiky, jednalo se o **ochranu klimatu**, jež byla zahrnuta do priorit celkových a mnohokrát

http://www.eutrio.be/files/bveu/media/source1854/documents/27782_PL_SPF_FR.pdf,

přístup 17. 12. 2013

⁷⁴ *Programme de 6 mois établi par la Présidence belge du Conseil de l'UE.* (2010), str. 7 (přeloženo z francouzštiny)

zdůrazňována za klíčovou⁷⁵. Zásaditost týkající se klimatu jsou z dlouhodobého hlediska nejvyšší environmentální prioritou Evropské unie a její zařazení minimálně mezi sektorové priority je takřka povinností předsednické země. Míra naléhavosti otázek klimatu ale dokončením klimaticko-energetického balíčku, jehož hlavním cílem bylo „...nastartovat novou globální průmyslovou revoluci“⁷⁶, poklesla. Pro českou reprezentaci tím odpadla povinnost, která potenciálně znamenala složitě řešitelný úkol. Kromě ochrany klimatu byly mezi prioritní okruhy zařazeny **ochrana lidského zdraví a ŽP, udržitelná spotřeba a výroba, a ochrana biologické rozmanitosti**.

Tabulka č. 5: Sektorové priority českého předsednictví

Prioritní oblast	Konkrétní témata
Ochrana klimatu	Příprava na summit v Kodani Sdělení o adaptacích na změnu klimatu
Ochrana lidského zdraví a životního prostředí	Směrnice o průmyslových emisích Revize návrhu nařízení o látkách poškozujících ozonovou vrstvu Revize směrnice o národních emisních limitech Návrhy směrnic revidujících oblast nakládání s elektroodpady Nakládání s bioodpady Příprava 25. zasedání UNEP/10. globální fórum ministrů ŽP
Udržitelná spotřeba a výroba	Revize stávajícího nařízení k programu EMAS Systém ekologického označování výrobků Koordinace příprav na 17. zasedání Komise UNDP
Ochrana biodiverzity	Sdělení o invazních druzích Nařízení o zákazu obchodování s výrobky z tuleňů Projednávání směrnice o ochraně půdy Odstartování projektu Wilderness

Zdroj: Autorka, na základě Pracovního programu českého předsednictví⁷⁷

⁷⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *České předsednictví v Radě EU pokračuje v náročném politice životního prostředí Evropské unie (Umwelt)*, www.mzp.cz [online]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/articles_umwelt0903bursik_editorial, přístup 10. 3. 2014

⁷⁶ EURACTIV, *EU uzavírá klimaticko-energetický balíček*. www.euractiv.cz, [online]. Dostupné z: www.euractiv.cz/energetika/clanek/eu-uzavira-klimaticko-energeticky-balicek-005841, přístup 1. 5. 2014

⁷⁷ *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*. Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/program-a-priority-478/>, přístup 27. 3. 2014

Ve svých prioritách naopak příliš neupozorňovalo české předsednictví na problematiku geneticky modifikovaných organismů, přestože se v nadcházejících týdnech očekával tlak ze strany Evropské komise na zrušení národních zákazů využívání GMO a dalo se předpokládat, že se mu české předsednictví nevyhne a to ani na jednání vrcholné úrovně Rady.

2.3.1. Zasedání Rady pro ŽP v průběhu českého předsednictví

Kromě toho, že předsednická země vede ve stanovených šesti měsících nižší úrovně Rady, jež zajišťující hlavní roli při jednání a hledání kompromisů, stojí též v čele nejvyšší úrovně. To představuje setkání ministrů vlád členských států, formálně rozhodující element. Během šesti měsíců, kdy stála Česká republika v čele Rady Evropské unie, byla naplánována a uskutečněna dvě formální zasedání ministerské úrovně Rady pro životní prostředí. České předsednictví tedy splnilo tradiční počet zasedání, která proběhla v Bruselu a Lucemburku.

Napoprvé se za českého předsednictví sešla Rada pro životní prostředí začátkem března pod vedením Martina Bursíka. Následující schůze přišla na řadu až v téměř samém závěru předsednictví a vedl ji tentokrát Ladislav Miko. Kromě dvou formálních setkání Rady došlo na jedno zasedání neformálního charakteru. Jeho dějištěm byly Praha spolu s Křivoklátem a časově bylo umístěno až do druhé poloviny předsednictví. Přehled setkání ministerské úrovně Rady v období od ledna do června 2009 shrnuje tabulka.

Tabulka č. 6: Zasedání Rady pro životní prostředí během českého předsednictví

Rada pro životní prostředí	2. 3. 2009 (Brusel)
Neformální zasedání ministrů ŽP	14. -15. 4. 2009 (Praha, Křivoklát)
Rada pro životní prostředí	25. 6. 2009 (Lucemburk)

Zdroj: Předsednictví ČR v Radě EU⁷⁸

Březnová Rada, vedená ministrem Bursíkem, byla orientovaná na klimatické změny, a to v první řadě v souvislosti s nadcházejícím summitem v Kodani. Účastníci se zmínili o geneticky modifikovaných organizmech, ohledně nichž se podařilo schválit

⁷⁸ ČESKÉ PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU, *Předsednictví ČR v Radě EU*. Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/calendar/kalendar-predsednictvi-cr-v-rade-eu_1.pdf, poslední přístup 31. 12. 2014

tři rozhodnutí, jimiž byly zamítnuty návrhy Komise, jež měly zrušit zákaz pěstování geneticky modifikované kukuřice v Rakousku a Maďarsku⁷⁹.

V úvahu byl vzat složitý komplex směrnic IPPC, jenž několik předchozích předsednictví, včetně francouzského, nedokázalo příliš posunout dopředu. Mimo zájem nezůstala ani situace okolo komerčního lovu velryb s výhledem na nadcházející pravidelné setkání Mezinárodní velrybářské komise.

Červnová Rada pro ŽP měla na svém programu nespočet otázek k projednání. Z priorit stanovených českou stranou, se na ní objevila problematika ochrany klimatu, diskutovány byly závěry ze setkání UNFCCC v Bonnu. Pozornosti neunikla ani problematika průmyslových emisí, bioodpadu, biologické rozmanitosti i shrnutí vývoje situace v oblasti ochrany půd⁸⁰.

Při neformálním zasedání v Praze a na Křivoklátě se zúčastněné státy zajímaly o klimatické změny. Jednalo se o adaptacích Evropské unie na tyto změny, jejich financování a v neposlední řadě strategii vyjednávání Unie v celosvětovém kontextu⁸¹. Hlavní myšlenkou celého setkání bylo zdůraznění potřeby změnit způsob myšlení, co se klimatických změn týče. Zaměření lze vyjádřit touto citací: „*Musíme integrovat adaptace na změnu klimatu do všech našich politik, počínaje zemědělstvím, přes hospodaření s vodou až po energetiku či pojišťovnictví*“⁸².

České předsednictví předložilo a pokusilo se prosadit během výkonu svého mandátu několik nezávazných politických iniciativ, z nichž zásadní bylo právě zahájení jednání

⁷⁹ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Press release: 2928th Council Meeting, Environment*. Brussels, 2009. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/envir/106430.pdf, přístup 17. 3. 2014

⁸⁰ RADA EVROPSKÉ UNIE, *Tisková zpráva, 2953. zasedání Rady: Životní prostředí Lucemburk 25. června 2009*, str. 9. Dostupné z http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-09-190_cs.htm, přístup 25. 4. 2014

⁸¹ ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Program nadcházejícího neformálního zasedání ministrů životního prostředí v Praze*. www.cizp.cz, [online]. Dostupné z: www.cizp.cz/1773_Program-nadhazejiciho-neformalniho-zasedani-ministru-zivotniho-prostredi-v-Praze, přístup 27. 3. 2014

⁸² EKOLIST, *MŽP ČR: Ministři životního prostředí EU začali své pražské zasedání diskusí o adaptacích*. www.ekolist.cz, [online]. Dostupné z: http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/ministri-zivotniho-prostredi-eu-zacali-sve-prazske-zasedani-diskusi-o-adaptacich?all_ids=1, přístup 13. 4. 2014

o adaptacích na změny klimatu. Za své přijalo předsednictví projekt Wilderness započatý na stejnojmenné konferenci⁸³.

2.4. Belgie v roli politického lídra Rady

Přes shodu, která panuje ohledně Evropské unie, obvykle doprovází výběr priorit pro belgické předsednictví překážky související s roztříštěnou strukturou politického spektra plynoucí z existence výrazných rozporů mezi Vlámí, Valony a regionálními skupinami. Proces stanovení priorit je pozoruhodný ve snaze zapojit co nejširší spektrum zainteresovaných subjektů, zároveň ale hledání priorit ztěžuje. Belgický způsob pátrání po hlavních bodech k řešení vede mnohdy k situaci, kdy představené priority značně převyšují počty u ostatních států.

Pro rok 2010 se ale belgický přístup změnil. Program byl protentokrát koncipovaný podobně jako u ostatních států a určil v každé kapitole jen několik priorit. Tento přístup vyplývá z toho, že země předem avizovala, že její předsednictví bude skromné z hlediska prosazování vlastních zájmů, ale ambiciózní z hlediska zájmů Evropské unie⁸⁴. Zároveň měl posun v pohledu na tvorbu priorit reflektovat pozměněnou roli předsednictví způsobenou přijetím Lisabonské smlouvy a formátem předsednických trio⁸⁵.

Program pro předsednictví v roce 2010 začala belgická reprezentace řešit v roce 2008, kdy sjednocovala svoje představy o agendě s kolegy z předsednického tria. Výsledný 6měsíční program, který si poté sama země vytyčila, se životního prostředí dotýká na mnoha různých místech a zdůrazňuje jeho význam. Environmentální politika se objevila v belgickém předsednickém programu jako jedna z hlavních priorit spolu s ekonomikou (příprava balíčku na řešení ekonomické krize), a vnější politikou Evropské unie. Konkrétní problém, na který se belgické předsednictví hodlalo v politice životního prostředí zaměřit, byly již tradičně, klimatické změny.

Belgie si pro svoje předsednictví v politice životního prostředí určila, podobně jako Česká republika, čtyři oblasti jakožto sektorové priority. Opět se objevil boj proti globálním změnám klimatu, Lisabonskou smlouvou nově definovaný cíl Evropské unie.

⁸³ *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*. 2009, str. 10-11. Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/program-a-priority-478/>, přístup 27. 3. 2014

⁸⁴ DRIESKENS, E., VAN HECKE, S., BURSENS, P., (2010), str. 54

⁸⁵ DRIESKENS, E., VAN HECKE, S., BURSENS, P., (2010), str. 10

Pro rok 2010 byla logicky zvolena priorita biologické rozmanitosti. Prioritním byl vytyčen rovněž okruh udržitelného nakládání s materiály a zmíněno bylo v neposlední řadě to, že se předsednictví zasadí o „...zlepšení legislativních nástrojů spojených s životním prostředím“⁸⁶. Konkrétní priority belgického předsednictví, jež byly prezentovány vlámskou ministryní Joke Schauvliege na červnové Radě pod vedením Španělska, a poté před poslanci Evropského parlamentu, jsou zaneseny do tabulky č. 7.

Tabulka č. 7: Priority belgického předsednictví v environmentální politice

Prioritní oblast	Konkrétní témata
Globální změny klimatu	Koordinace pozice EU pro jednání o klimatických změnách na konferenci v Cancúnu Implementace klimaticko-energetického balíčku
Biodiverzita	Příprava na konferenci o biodiverzitě v Nagoji Návrh o invazních exotických druzích Problematika nelegálně těžených dřevin Diskuze o biomase Problematika GMO
Udržitelné nakládání s materiály	Lepší využitelnost materiálů Odpady z elektrických a elektronických zařízení Biocidy
Nástroje environmentální politiky	Zlepšení transparentnosti a koordinace Debata o 7. akčním programu Zasazení se o změnu chování ohrožující ŽP a důraz na energicky efektivní služby a produkty

Zdroj: Autorka, na základě 6měsíčního programu belgického předsednictví⁸⁷

Nejvyšší oblastí zájmu belgického předsednictví byl boj proti klimatickým změnám. Agenda v tomto směru zahrnovala diskuzi o některých dílčích legislativních aktech, které měly pomoci bojovat proti klimatickým změnám či summit v Cancúnu navazující na předchozí neúspěšná mezinárodní vyjednávání v Kodani.

⁸⁶ *Programme de 6 mois établi par la Présidence belge du Conseil de l'UE*, Brusel, (2010), str. 8

⁸⁷ *Six-Month Programme Drawn Up by the Belgian Presidency*. 2010. Dostupné z : www.eutrio.be/files/bveu/media/document/Programme_EN.pdf, přístup 16. 2. 2014

Z hlediska ochrany biodiverzity se Belgičané chystali posunout kupředu přípravu na nagojskou konferenci smluvních stran úmluvy o ochraně biodiverzity a završit jí účastí a prosazením zájmů Evropské unie na konferenci.

Udržitelné nakládání s materiály a změna koncepce, již hodlalo předsednictví představit, znamenalo poměrně zajímavou iniciativu a akcentaci problematiky, které se obvykle nedostává dostatečné pozornosti, přestože se v něm skrývá potenciál pro úspory a ulehčení životnímu prostředí. Plán předsednictví v této otázce vycházel z koncepce udržitelného zacházení s materiály (Sustainable Material Management - SMM) definované OECD⁸⁸. Na úrovni Evropské unie zatím tato záležitost komplexně řešena nebyla a Belgičané se v tomto případě nebáli přijít s poměrně novou iniciativou.

2.4.1. Zasedání Rady pro ŽP v průběhu belgického předsednictví

V případě předsednictví Belgie došlo na dvě tradiční zasedání Rady pro ŽP. Na rozdíl od českého předsednictví ale Belgičané zvolili odlišný postup. Nejprve bylo zařazeno neformální zasedání v Gentu, kterému ještě předcházela zajímavá setkání ke klimatickým změnám (6. – 8. 7. 2010, Spa). Zmíněné neformální setkání ministrů následovalo jen necelých 14 dní poté, co Belgičané převzali předsednickou funkci od Španělska a odstartovali tím své aktivity v environmentální sféře.

Naplánovaná formální zasedání přišla na řadu až v říjnu, potažmo prosinci, tedy ve druhé polovině předsednictví. Důvodem pro takové uspořádání agendy je specifické období podzimního předsednictví, jež zahrnuje letní měsíce. V nich se tradičně formální zasedání ministerské úrovně nesvolávají. Říjnová formální Rada v Lucemburku proto byla první, kterou v tomto předsednickém období Belgie uspořádalo. Jen o něco více než dva měsíce později následovalo zasedání druhé, tentokrát konané v belgickém hlavním městě.

⁸⁸ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council conclusions on sustainable materials management and sustainable production and consumption: key contribution to a resource-efficient Europe*. Brusel, 2010, str. 2. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/118642.pdf, přístup 11. 2. 2014

Tabulka č. 8: Zasedání Rady pro životní prostředí během belgického předsednictví

Neformální zasedání ministrů ŽP	12. -13. 7. 2010 (Gent)
Rada pro životní prostředí	14. 10. 2010 (Lucemburk)
Rada pro životní prostředí	20. 12. 2010 (Brusel) ⁸⁹

Zdroj: Priority belgického předsednictví v oblasti ochrany životního prostředí⁹⁰

Říjnová Rada se dotkla otázky biologické rozmanitosti s ohledem na nadcházející summit v Nagoji, problematiky GMO a ochraně klimatu. Diskutovala možnosti, jakými lze dosáhnout 20% redukce emisí skleníkových plynů. S ohledem na klimatické změny nešla pozornosti ani blížící se konference v Cancúnu.

V prosinci ministři obrátili svoji pozornost biocidním produktům, elektrickým a elektronickým zařízením, řešení emisí z lehkých nákladních vozidel. Kromě toho, a v souladu s belgickým programem, se zaměřili na geneticky modifikované organizmy, udržitelné nakládání s materiály a vylepšení environmentálních nástrojů. Prezentovány byly výsledky konferencí v japonské Nagoji a mexickém Cancúnu.

Neformální zasedání v Gentu bylo zasvěceno udržitelnému nakládání s odpady (SMM). Cílem v tomto směru je přechod od politiky odpadu k politice materiálů a jejich šetrnému využívání. Za tímto účelem představili Belgičané projekt evropské platformy udržitelného zacházení s materiály.

Nutnost přípravy nového akčního programu nasměřovala Belgii k tomu, aby se soustředila na odstartování debat s členskými státy a institucemi EU o jeho budoucí podobě a prioritách. Proměnou měla projít možnost vymáhání a implementace environmentálního práva, kterou belgické předsednictví plánovalo zdokonalit.

Kromě formálních a neformálních zasedání Rady, uspořádalo belgické předsednictví výjimečně vysoký počet seminářů a schůzí s tematikou životního prostředí⁹¹. Souhrn

⁸⁹ *Le Conseil Environnement*. www.eutrio.be, [online]. Dostupné z: <http://www.eutrio.be/fr/union-europeenne/politiques/detail/le-conseil-environnement>, přístup 14. 2. 2014

⁹⁰ ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Priority belgického předsednictví v oblasti ochrany životního prostředí*. 2010. Dostupné z: http://www.cizp.cz/2697_Priority-belgickeho-predsednictvi-v-oblasti-ochrany-zivotniho-prostredi, přístup 27. 3. 2014

⁹¹ *Présidence de l'UE : le semestre belge marqué par les sujets internationaux et financiers*. www.actu-environnement.com, [online]. Dostupné z: <http://www.actu-environnement.com/ae/news/bilan-environnement-presidence-belge-union-europeenne-11679.php4>, přístup 27. 4. 2014

těch nejdůležitějších byl prezentován na prosincové Radě životního prostředí⁹². Země přinesla množství politických iniciativ týkajících se řešení pro lepší využitelnost materiálů, energeticky efektivní služby a produkty či problematiky GMO.

2.5. Porovnání České republiky a Belgie v roli politického lídra Rady

Česká republika při určení sektorových priorit pro environmentální politiku přesně následovala, v té době aktuální, akční program, když respektovala rozdělení na čtyři základní prioritní okruhy. Při tomto způsobu určení do jisté míry zaniklo, na co se chce předsednický stát ve skutečnosti soustředit. Česká republika se ho pokoušela, alespoň v programové rovině, směřovat k velkému okruhu otázek, což v kontextu nevyznívá jako ideální řešení. Skutečně obsáhnout všechna vytyčená témata a poskytnout jim zaslouženou pozornost, by dokázala pouze země kladoucí na environmentální politiku velký důraz, a která je dlouhodobě považována za vedoucí sílu při řešení otázek životního prostředí. V případě České republiky mohlo být vhodnější vytyčit si méně oblastí a zabírat se jimi více do hloubky. Při tomto stylu určení priorit ve výsledku nastala situace, v níž některým z otázek byla věnována relativně malá pozornost. Nebylo ani uspořádáno příliš mnoho akcí, které se, kromě oficiálních zasedání Rady, životního prostředí dotýkaly⁹³.

Některá dlouhodobě obtížná témata nebyla českým předsednictvím vyzdvížena za prioritní. Vzhledem ke složité ekonomické situaci, nováčkovskému postavení ve vedení Rady a rozporuplnému pohledu na Českou republiku v roli environmentálního hráče, ale vyznívá tato skutečnost spíše pozitivně. Kromě jiných věcí totiž předsednictví nemá budit větší očekávání než je reálně schopno naplnit a mělo by se raději zaměřit na cíle, v nichž má skutečně možnost posunout celou problematiku směrem ke zdárnému dokončení. Vynechání politicky senzitivních záležitostí se proto v případě ČR nelze považovat za chybu, spíše za pochopitelnou strategii.

⁹² COUNCIL OF THE EU, *Main events under the Belgian Presidency: Information from the Presidency*, Brusel: 2010. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2017987%202010%20INIT>, přístup 27. 4. 2014

⁹³ LEHTONEN, T., 'Czech Point: A Mid-term Evaluation of an On-going Small State Presidency'. UPI Briefing Paper 28, Finish Institute of International Affairs, 2009, ISBN 978-951-769-219-9, str. 5 Dostupné z: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=98272>, přístup 20. 4. 2014

Belgičané ze svých čtyř zvolených prioritních oblastí pro sektor environmentální politiky nevyužili oproti České republice všechny čtyři okruhy z akčního programu. Místo ochrany lidského zdraví a životního prostředí se soustředili na zlepšení nástrojů environmentální politiky, tedy značně komplexní záležitost. Priority, jež si předsednictví vybralo, vyznívají v kontextu, ve kterém se Evropská unie nacházela, veskrze pozitivně. Belgie totiž dokázala vytyčit body nutné k diskusi vzhledem k okolnostem (viz vyhlášený rok biodiverzity, blížící se přechod na nový akční program). Zároveň se nicméně belgičtí zástupci nebáli přijít s iniciativami novými, které jejich země považovala za urgentní a vyžadující nové kroky ze strany členských států EU. Postavení Belgie je v Evropské unii dostatečně silné, a tím pádem existovala šance, že i některá složitější témata budou posunuta vpřed. Kladné body belgické předsednictví získalo za deklarovanou snahu řešit odpady, potažmo komplexně materiály, jejich životnost a lepší hospodaření s nimi. To vše debatovali na základě udržitelného nakládání s materiály.

V otázce nezávazných politických iniciativ byla Belgie aktivnější. Zvolené české projekty byly spíše úžeji zaměřeny, Belgičané se naproti tomu v některých případech snažili rozvinout diskusi o složitějších systémových otázkách. Za příklad takové iniciativy je možno uvést zlepšení transparentnosti a koordinace v environmentální politice. Podobně je tomu v případě důrazu na energeticky efektivní služby a produkty či využitelnost materiálů. Rovněž Česká republika se ale pokusila rozvinout diskusi o jedné komplexní otázce v podobě adaptací na změnu klimatu. Právě těm zasvětila značnou pozornost během neformálního setkání ministrů životního prostředí konaného v Praze a na Křivoklátě.

Zajímavý počín pod českým vedením představoval projekt *Wilderness* zahájený na konferenci *Wilderness and Large Natural Area* usilující o poskytnutí prostoru pro všechny zainteresované skupiny, aby se podílely na konceptu ochrany divočiny na území Evropské unie⁹⁴. Tento projekt neskončil s českým předsednictvím, naopak se dočkal několika následných výstupů. Došlo k vytvoření registru zachycujícího oblasti divočiny v EU a Evropská komise vydala se zásady pro ochranu těchto území.

⁹⁴ ČESKÉ PŘEDSEDNICTVÍ EVROPSKÉ UNIE, *Celoevropské jednání o přírodních a přírodě blízkých oblastech začalo v Praze*. www.eu2009cz, [online]. Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/en/news-and-documents/press-releases/presidency-conference-on-wilderness-and-large-natural-habita-24025/index.html>, přístup 13. 2. 2014

2.6. Česká republika v roli vyjednaváče

Druhou funkcí, na níž se předsednická země soustředí je vyjednávání. Předsednická země zajišťuje během svého mandátu kontakt mezi členskými státy, vede rozhovory k nalezení finálních podob legislativních úprav a to nejen na vrcholné úrovni Rady, ale i v COREPER a pracovních skupinách. Může tím pádem mít nemalý vliv na výsledek rozhovorů a jejich případný úspěch či selhání.

Tato kapitola se věnuje aktivitám v legislativní oblasti v době předsednictví českého a belgického a jejich výsledkům. Nejprve je třeba poskytnout náhled na to, jaké legislativní úpravy byly aktuální v průběhu prvního pololetí 2009 a druhého pololetí 2010. Spolu s tím je vzata v potaz fáze, ve které se konkrétní problematika nacházela.

Tabulka č. 9: Legislativní program českého předsednictví

Legislativní program českého předsednictví	Fáze legislativního procesu (legislativní proces)
Směrnice o průmyslových emisích (IPPC)	První čtení legislativního návrhu ⁹⁵ (ŘLP) ⁹⁶
Nařízení o látkách poškozujících ozon. vrstvu	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice o národních emisních limitech	Pre-legislativní fáze, očekávání návrhu (ŘLP)
Směrnice RoHS	Začátek legislativního procesu, předáno Radě (ŘLP)
Směrnice WEEE	Začátek legislativního procesu, předáno Radě (ŘLP)
Nařízení o systému EMAS	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Nařízení o zákazu obchodování s výrobky z tuleňů	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Nařízení o systému ekologického značení výrobků	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice o ochraně půd	První čtení legislativního návrhu od roku 2006, od té doby jednání vícero států blokována (ZLP)
Směrnice o uvádění biocidních přípravků na trh	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice EMAS	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice euroviněta	První čtení legislativního návrhu, shoda již nalezena v EP (ŘLP)

Zdroj: Autorka, na základě Pracovního programu českého předsednictví a Deseti zelených výzev pro české předsednictví⁹⁷

⁹⁵ EURACTIV, *Mnohaletý maratón končí: IPPC přijata*. 2010. www.euractiv.cz [online]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zivotni-prostredi/clanek/mnohalety-maraton-konci-ippc-prijata-007770>, přístup 16. 4. 2014

⁹⁶ Zkratkou ŘLP je myšlen „řádný legislativní proces. V době českého předsednictví se sice ještě oficiálně jmenovala „procedura spolurozhodování“, nicméně pro jednotnost používám v případech obou předsednictví nový název.

V období před a během předsednictví České republiky byl zahájen, případně očekáván začátek, legislativní proces u celé řady úprav. Byly mezi nimi některé relativně obtížné otázky typu komplexu směrnice IPPC řešících průmyslové znečištění, nebo dvojice směrnic věnujících se elektrickým a elektronickým zařízením (RoHS a WEEE). Mimo nich na české zástupce čekaly méně kontroverzní legislativní akty zahrnující nařízení o systému EMAS a ekologické značení výrobků.

Příprava konečné podoby legislativních aktů probíhala v Radě zejména na úrovni COREPER a to formou rozhovorů se zástupci ostatních institucí v čele s Evropským parlamentem a Komisí. České předsednictví ukončilo svůj mandát s bilancí šestice legislativních předpisů týkajících se životního prostředí dojednaných s Evropským parlamentem⁹⁸. V materiálech Vlády ČR a Ministerstva životního prostředí je tento výsledek prezentován za velmi dobrý a zejména na počtu nově vyjednaných legislativních úprav staví prezentaci českého předsednictví v environmentální politice za velice úspěšnou⁹⁹.

Informace o schválení těchto legislativních návrhů byla kromě zpráv o průběhu českého předsednictví ověřena v úředním věstníku EU a zprávách z COREPER. Úspěšné dojednání těchto šesti legislativních aktů během českého předsednictví potvrdil i tehdejší švédský ministr životního prostředí Andreas Carlgren¹⁰⁰, jehož země přebírala po České republice vedení Rady EU. Pokrok českého předsednictví v legislativní práci je znázorněn v tabulce č. 10.

⁹⁷ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*. Praha: 2009. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/39/11939-cz_pres_programme_cs.pdf, poslední přístup 7. 2. 2014. Dále EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *The EEB's Ten Green Tests for the Czech Presidency*, Brusel: 2008. www.eeb.org [online]. Dostupné z: http://www.eeb.org/publication/2008/191208-CZ_TEN_TESTS_final.pdf, přístup 4. 4. 2014

⁹⁸ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *České předsednictví bylo v oblasti životního prostředí velice úspěšné*. 2009. www.mzv.cz, [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/cz/news_tz090629czpres_hodnoceni, přístup 12. 2. 2014

⁹⁹ tamtéž

¹⁰⁰ EKOLIST, *České předsednictví EU v oblasti životního prostředí? Podle politiků úspěšné, podle aktivistů mizerné* (Ekolist.cz). www.mzv.cz, [online]. Dostupné z: www.mzv.cz/cz/articles_ekolist090629hodnoceni_czpres, přístup 12. 2. 2014

Tabulka č. 10: Výsledky českého předsednictví v legislativní rovině

Dosažený výsledek	Název legislativních aktů
Shoda s EP v prvním čtení. V EP schváleno během českého předsednictví, v Radě formálně během předsednictví švédského.	Nařízení o látkách poškozujících ozonovou vrstvu Nařízení o systému EMAS Nařízení o zákazu obchodování s výrobky z tuleňů Nařízení o systému ekologického značení výrobků Směrnice o uvádění biocidních přípravků na trh Směrnice o II. etapě rekuperace benzinových par
Přijato společné stanovisko Rady	Směrnice IPPC
Pokračování prvního čtení	Směrnice RoHS Směrnice euroviněta Směrnice WEEE
Legislativní proces zablokován	Směrnice o ochraně půd
Pokračování pre-legislativní fáze, návrh nepředložen EK	Směrnice o národních emisních limitech

Zdroj: Autorka na základě dat z EUR-Lex, tiskové zprávy MZP¹⁰¹ a hodnocení českého předsednictví EEB¹⁰²

Bilance šestice dohodnutých legislativních aktů patří mezi solidní výsledky. Dosažený rezultat však není vhodné hodnotit, aniž se člověk pozastaví nad povahou a tematikou jednotlivých dojednaných úprav. Zásadní je, do jaké míry musela předsednická země zapracovat na tom, aby byl nalezen konsenzus a zda se česká reprezentace pustila do jednodušších otázek či řešila zásadní témata, na kterých se hledá dohoda obtížně a mnohdy dlouhodobě. Legislativní akty, jejichž konečné podoby byly vyjednány během českého předsednictví, zahrnují těchto šest položek:

- nařízení o látkách poškozujících ozonovou vrstvu¹⁰³
- směrnice o uvádění biocidních přípravků na trh¹⁰⁴

¹⁰¹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *České předsednictví bylo v oblasti životního prostředí velice úspěšné*. Praha: 2009, www.mzp.cz [online]. Dostupné z:

http://www.mzp.cz/cz/news_tz090629czpres_hodnoceni, přístup 30. 1. 2014

¹⁰² EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *EEBs assessment of the environmental results of the Czech Presidency of the EU*, 2009. Dostupné z:

http://www.eeb.org/activities/General/0907_Czech_Assessment+VB.pdf, poslední přístup 3. 5. 2014

¹⁰³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 ze dne 16. září 2009 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009R1005>, přístup 17. 10. 2014

- nařízení o dobrovolné účasti organizací v programu Společenství pro systém řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS)¹⁰⁵
- nařízení o systému ekoznačky Společenství¹⁰⁶
- nařízení o obchodování s produkty z tuleňů¹⁰⁷
- směrnice o druhé etapě rekuperace benzinových par při čerpání pohonných hmot do osobních automobilů na čerpacích stanicích¹⁰⁸.

Kromě těchto úspěchů se českému předsednictví podařilo posunout rozhovory o komplexu směrnic o průmyslových emisích (IPPC). V tomto případě se pod vedením českého předsednictví povedlo dosáhnout shody na úrovni Rady. Zároveň nicméně došlo k zablokování procesu na úrovni Evropského parlamentu, které zapříčinil představitel z České republiky. Proti pokračujícímu projednávání tehdejší podoby směrnice se totiž vyslovil předseda výboru pro životní prostředí Miroslav Ouzký, který rozporoval možnost zařazení regulace emisí CO₂ do balíčku směrnic o průmyslových emisích¹⁰⁹ a tento legislativní návrh označil za nehlasovatelný.

Podíváme-li se na obsah vyjednaných legislativních aktů a průběh jejich vyjednávání, zjistíme, že byl každý z nich v rámci běžné legislativní procedury (v té době ještě nazývané procedura spolurozhodování) prosazen již v prvním čtení a legislativní procesy netrvaly nadstandardně dlouhou dobu. Veškeré návrhy byly předloženy Komisí v roce 2008 a v roce 2009 se dočkaly svého schválení Evropským parlamentem a později Radou. Za účelem nalezení společné pozice bylo uspořádáno několik trialogů, na kterých se hovořilo výrazně o produktech z tuleňů a nařízení týkající se ozonové

¹⁰⁴ Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o kosmetických přípravcích. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=CELEX:32009R1223>, přístup 17. 10. 2014

¹⁰⁵ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme. Dostupné z: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=197264, přístup 17. 10. 2014

¹⁰⁶ Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o systému ekoznačky Společenství. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=CELEX:32010R0066#398842>, přístup 17. 10. 2014

¹⁰⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 ze dne 16. září 2009 o obchodování s produkty z tuleňů. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009R1007>, přístup 17. 10. 2014

¹⁰⁸ Výsledky českého předsednictví v Radě EU: Evropa bez bariér, 2009, str. 14. Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/cz-pres_vysledky_cs_2.pdf, přístup 27. 3. 2014

¹⁰⁹ ZELENÝ KRUH, Aktuality z Evropské unie: oblast environmentální politiky a legislativy. Dostupné z: <http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/09-02-01-aktuality-z-eu-2.pdf>, přístup 25. 4. 2014

vrstvy. Ve všech případech platí, že Evropský parlament navrhl několik změn v jednotlivých předlohách a Rada je všechny bez větších obtíží schválila¹¹⁰.

Obsah projednávaných nařízení a směrnic se nevyznačoval příliš složitou nebo těžce uchopitelnou tematikou. Nepříliš kontroverzní se jeví minimálně trojice legislativních aktů zahrnující nařízení ohledně systému EMAS, ekoznačky Společenství a směrnici o rekuperaci par z benzinových stanic. První dvě jmenované položky usilovaly v první řadě o zvýšení prestiže a počtu zapojených organizací u již vzniklých projektů. Zároveň s tím měly dosáhnout snížení byrokracie¹¹¹. Legislativní úprava o rekuperaci benzinových par měla zajistit, aby všechny benzinové pumpy (až na několik málo výjimek) disponovaly požadovaným zařízením a přispěly ke kvalitě ovzduší. Ani v tomto případě se nejednalo o přelomové rozhodnutí ovlivňující rozsáhlou skupinu lidí, neboť značné množství čerpacích stanic již systémem rekuperace disponovalo v dřívější době.

Nesložitější dojednanou legislativou se jeví nařízení týkající se prodeje výrobků z tuleňů na území Evropské unie. Do té chvíle totiž žádný podobný zákaz neplatil a proti jeho vzniku se ohradila řada zájmových skupin v čele s některými obchodními partnery Evropské unie, hlavně Kanadou. Délka nebo složitost projednání podoby směrnice po jejím zařazení na legislativní program poté nevykazovala zvláštní odlišnosti oproti ostatním případům.

2.7. Belgie v roli vyjednaváče

Také Belgii čekalo debatování o nových legislativních aktech, případně revizích již existujících směrnic a nařízení. Celkový počet, o němž bylo možné hovořit, byl oproti českému předsednictví nižší. Mnoho návrhů se v té době nacházelo v pre-legislativní fázi a záleželo z velké části na Komisi, zda během belgického předsednictví návrh předloží či nikoliv. Seznam legislativních úprav relevantních pro druhé pololetí roku 2010 a fáze jejich legislativního procesu jsou sepsány v tabulce č. 11.

¹¹⁰ Viz úřední věstník EU

¹¹¹ Viz daná nařízení

Tabulka č. 11: Legislativní program belgického předsednictví

Legislativní program belgického předsednictví	Fáze legislativního procesu (legislativní procedura)
Nařízení o invazních druzích	Pre-legislativní fáze, očekávání návrhu (ŘLP)
Směrnice o národních emisních limitech	Pre-legislativní fáze, očekávání návrhu (ŘLP)
Směrnice RoHS	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice WEEE	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Nařízení o uvádění biocidních přípravků na trh	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice o ochraně půdy	První čtení legislativního návrhu od roku 2006, od té doby jednání vícero států blokována (ZLP)
Nařízení o redukcí emisí CO ₂ z lehkých užitkových vozidel	První čtení legislativního návrhu (ŘLP)
Směrnice euroviněta	První čtení legislativního návrhu, shoda již nalezena v EP ¹¹² (ŘLP)
Směrnice o bateriích	Pre-legislativní fáze, očekávání návrhu (ŘLP)
Směrnice o kontrole nebezpečí závažných havárií	Pre-legislativní fáze, očekávání návrhu (ŘLP)
Směrnice o kvalitě pitné vody	Pre-legislativní fáze, očekávání návrhu (ŘLP)

Zdroj: Autorka, na základě 6měsíčního programu Belgie, a Deseti zelených výzev pro belgické předsednictví¹¹³

Ačkoliv belgické možnosti na nalezení shody s Evropským parlamentem byly, s ohledem na objem legislativní práce nižší a předsednictví navíc disponovalo kratším časovým obdobím vzhledem k podzimnímu termínu, podařilo se dosáhnout dvou kompromisů s Evropským parlamentem.

¹¹² EUROPEAN PARLIAMENT, *Hodnocení belgického předsednictví Rady*. Štrasburk, 2011. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20110118+ITEM-006+DOC+XML+V0//CS>, přístup 14. 11. 2014

¹¹³ *Programme de 6 mois établi par la Présidence belge du Conseil de l'UE*, Brusel: 2010. Dostupné z http://www.eutrio.be/files/bveu/media/source1854/documents/27782_PL_SPF_FR.pdf, přístup 17. 12. 2013, taktéž. Dále EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *Ten Green Tests for the Belgian EU Presidency*, Brusel: 2010. Dostupné z: <http://www.eeb.org/index.cfm/news-events/news/ten-green-tests-for-the-belgian-eu-presidency/>, přístup 4. 4.2014

Úpravy, které se politiky životního prostředí výrazně dotýkají a dočkaly se své konečné podoby za předsednictví Belgie, zahrnují tyto dvě položky:

- směrnice o nebezpečných součástech z elektrických a elektronických zařízení (RoHS - Restriction of the use of Hazardous Substances)¹¹⁴
- nařízení o redukci emisí CO₂ z lehkých užitkových vozidel¹¹⁵.

První zmíněná legislativní úprava byla označena za jednu z klíčových, na nichž chtělo belgické předsednictví pracovat. Projednávání této legislativy patřilo mezi složité a bylo zařazeno na program hned několika trialogů. Přes tlak lobbistických skupin se ale podařilo směrnici nakonec prosadit v prvním čtení, když právě Belgie dokázala během svého mandátu dojednat její podobu s Parlamentem. Spolu se směrnicí RoHS byla na programu směrnice WEEE zaměřující se na odpadní elektrická a elektronická zařízení, též projednávána již v první polovině roku 2009. V případě směrnice WEEE se shodu v Radě v roce 2010 nalézt nepodařilo. Dohoda naopak byla nalezena u nařízení o redukci emisí CO₂ z lehkých užitkových vozidel.

Kromě těchto úspěchů si belgické předsednictví připsalo podíl na posunu v otázce nařízení o uvádění biocidních přípravků na trh a odblokování dlouhodobě problematického vyjednávání o euroviněť¹¹⁶. V případě euroviněty byla dva roky vyjednávání zablokována a bez zásadního posunu vpřed. Teprve Belgičané byli těmi, kdo dokázal v této záležitosti učinit kroky kupředu. Výsledkem bylo nalezení společné pozice v Radě Evropské unie.

¹¹⁴ Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32011L0065>, přístup 18. 9. 2014

¹¹⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 510/2011 ze dne 11. května 2011, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nová lehká užitková vozidla v rámci integrovaného přístupu Unie ke snížování emisí CO₂ z lehkých vozidel. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011R0510>, přístup 17. 10. 2014

¹¹⁶ VANACKERE, S., *An assessment of the Belgian Presidency of the Council of the European Union*. Dostupné z: http://diplomatie.belgium.be/en/binaries/Balans_voorzitterschap_EN_tcm312-114278.pdf, přístup 14. 10. 2014

Tabulka č. 12: Výsledky belgického předsednictví v legislativní rovině

Výsledky belgického předsednictví v legislativní rovině	Název legislativních aktů
Shoda s EP v prvním čtení. V EP schváleno během belgického předsednictví, v Radě formálně během předsednictví maďarského.	Nařízení o redukcí emisí CO ² z lehkých užitkových vozidel Směrnice RoHS
Přijato společné stanovisko Rady	Nařízení o uvádění biocidních přípravků na trh Směrnice euroviněta
Pokračování prvního čtení	Směrnice WEEE Směrnice o kontrole nebezpečí závažných havárií (SEVESO) ¹¹⁷
Legislativní proces zablokovan	Směrnice o ochraně půd
Pokračování pre-legislativní fáze, návrh nepředložen EK	Nařízení o invazních druzích Směrnice o národních emisních limitech Směrnice o bateriích Směrnice o kvalitě pitné vody

Zdroj: Autorka na základě dat z EUR-Lex, tiskové zprávy Ministerstva zahraničních věcí¹¹⁸ a hodnocení belgického předsednictví EEB¹¹⁹

Přestože legislativních úprav dojednaných během belgického předsednictví, najdeme výrazně méně, než tomu bylo v případě první hodnocené země, je i v tomto případě potřeba se podívat na náročnost diskuzí o nich.

O nařízení ohledně lehkých užitkových vozidel platí, že od okamžiku předložení Evropskou komisí do jeho schválení neuplynulo o moc více času než u legislativních aktů, jež určovaly agendu za předsednictví českého. Radu samotnou ale zaměstnávala

¹¹⁷ Návrh byl předložen Evropskou komisí na konci belgického působení v roli předsednického státu. O směrnici se začalo jednat až v průběhu následujícího maďarského předsednictví.

¹¹⁸ VANACKERE, S., *An assessment of the Belgian Presidency of the Council of the European Union*. Dostupné z: http://diplomatie.belgium.be/en/binaries/Balans_voorzitterschap_EN_tcm312-114278.pdf, přístup 14. 10. 2014

¹¹⁹ EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *EEBs assessment of the environmental results of the belgian presidency of the EU*, 2010. Dostupné z: <http://www.eeb.org/index.cfm/news-events/news/belgian-eu-presidency-good-on-biodiversity-and-governance-bad-on-climate-and-finance/>, poslední přístup 3. 5. 2014

lehká užitková vozidla daleko více a na různých úrovních o nich diskutovala opakovaně.

Obdobná situace nastala u směrnice RoHS připravené Evropskou komisí v roce 2008 a poprvé debatované v průběhu českého předsednictví. V roli předsedy Rady si s ní nedokázalo poradit Švédsko ani Španělsko. Belgie, jež se během svého mandátu na danou normu zaměřila, dotáhla proces do cíle. Rovněž zde platí, že Rada se jím zaobírala s větší intenzitou než šestici legislativních aktů, které byly dokončeny v lednu až červnu roku 2009.

2.8. Porovnání výsledků českého a belgického předsednictví v legislativní činnosti

Česká republika si oproti Belgii připsala více vyjednaných legislativních aktů, když se jí podařilo nalézt shodu v šesti z nich. Při prostudování daných úprav a situace, v jaké se nacházely, je nicméně zřejmé, že většina nepatřila mezi výrazně náročná témata. Snad jen nařízení týkající se obchodování s výrobky z tuleňů nemělo zcela jednoznačnou podporu členských států a kromě některých nesouhlasných hlasů se ozývaly výhrady ze strany obchodních partnerů, kteří se obávali ohrožení tradičního lovu domorodého obyvatelstva. Při přijímání dotyčného nařízení proto bylo nezbytné překonat tlak lobbistických skupin.

Belgie oproti tomu vyjednala dvě nové legislativní úpravy, avšak takové, jimž Rada věnovala větší pozornost. Ačkoliv situace nebyla jednoduchá, podařilo se oba návrhy schválit již v prvním čtení. Za zmínku stojí to, že oproti České republice se Belgii podařilo odblokovat schválit jeden značně problematický návrh, směrnici RoSH a zároveň odblokovat rozhovory o eurovinetě, kde zajistila dohodu na půdě Rady.

Celkově Belgie za Českou republikou v legislativním ohledu zaostávala, ne však zcela vlastní vinou. Mnoho předloh Evropská komise oproti očekávání vůbec nepředložila a nebylo z tohoto důvodu možné na nich pracovat. Rozdílný objem legislativních povinností vyplýval mimo jiné z toho, že se v průběhu českého předsednictví konaly volby do Evropského parlamentu a existovala snaha prosadit co nejvíce úprav ještě před tím, než skončí funkční období tehdejšího složení Parlamentu.

Zmínit je možné také to, že ani jedné ze zemí se nepodařilo posunout kupředu směrnici o půdě, jež zaměstnávala značnou řádku předsednictví v průběhu posledního desetiletí.

2.9. Česká republika v roli reprezentanta EU

Posledním aspektem, jemuž se práce věnuje, je úloha předsednického státu v otázce reprezentace. V ní musí země jednak usilovat na úrovni Evropské unie o dosažení společné pozice pro mezinárodní jednání. Na nich poté zajišťuje, že celá reprezentace bude hovořit ve stejném duchu. Zástupci předsednictví totiž nebývají jedinými aktéry zastupujícím Evropskou unii. Pravomocemi v tomto smyslu disponuje i Evropská komise, jež má možnost vyslat některého z relevantních komisařů. V praxi situace vypadá obvykle tak, že předseda Rady pro životní prostředí, tedy zástupce předsedající země, delegaci vede, na nižších úrovních pak jednají rovněž osobnosti z Komise.

Jak v první polovině roku 2009, tak v druhé roku následujícího byly očekávány důležité události, na nichž měly Česká republika a Belgie názory Evropské unie zastávat. Rok 2009, spojený s českým předsednictvím, byl významný z hlediska uskutečnění dvou klíčových zasedání, z nichž se obě odehrály v rámci Organizace spojených národů. Prvním bylo **25. zasedání Programu OSN pro životní prostředí/10. globální fórum ministrů životního prostředí** uskutečněné v keňském Nairobi (UNEP - United Nations Environmental Programme) a druhým **17. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj** v první polovině května v New Yorku (CSD - Commission for Sustainable Development).

Tabulka č. 13: Hlavní program českého předsednictví v oblasti mezinárodních jednání

Mezinárodní jednání	Cíl
25. zasedání UNEP/10. globální fórum ministrů životního prostředí v Nairobi	Prosazení snížení celosvětového využívání rtuti, posílení mezinárodní environmentální vlády
17. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj v New Yorku	Příprava pozice EU, přijetí účinných rozhodnutí k integrovanému prosazování udržitelného rozvoje

Zdroj: Autorka na základě 6měsíčního programu českého předsednictví¹²⁰

¹²⁰ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*. Praha: 2009. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/39/11939-cz_pres_programme_cs.pdf, poslední přístup 7. 2. 2014.

Společná pozice Evropské unie pro první zásadní vystoupení České republiky v roli reprezentanta byla dosažena již během předsednictví francouzského v prosinci 2008. Na českou reprezentaci tak zbývalo vedení delegace a obhajoba potřeby závazků k celosvětovému snižování spotřeby rtuti přímo na konferenci.

Delegace Evropské unie byla na summitu UNEP vedená ministrem životního prostředí Martinem Bursíkem. Vystoupení nejen jeho, ale i ostatních zástupců bylo postaveno na dlouhodobém pohledu Evropské unie na environmentální doménu a schůzích, jež zástupci absolvovali před konferencí. Přestože předsednický program České republiky nehovořil výrazně o přechodu na zelenou ekonomiku a environmentálně šetrných postupech jako možných východiscích z ekonomické krize, na konferenci Češi v roli reprezentantů Evropské unie tento princip obhajovali¹²¹.

Cílem účasti na konferenci UNEP z pohledu Evropské unie bylo dosažení právně závazného mechanismu na regulaci využívání rtuti. Kromě ní se ovšem účastníci zaměřili i na další témata. Prvním byla globalizace a životní prostředí, druhým mezinárodní environmentální vláda¹²².

Spolu se svými protějšky se česká delegace podílela na přijetí sedmnácti rozhodnutí, jež se týkala ochrany životního prostředí¹²³. Minimálně jedno z nich, ohledně chemických látek, bylo velmi důležité a vycházelo z iniciativy Evropské unie¹²⁴. Jedná se o zmíněnou celosvětovou regulaci využití rtuti. Právě delegace Evropské unie pod českým vedením navrhla začít následující rok jednání o uzavření nové smlouvy řešící tento problém. Návrh byl na konferenci přijat a v roce 2010 díky tomu mohl být „...zahájen mezivládní vyjednávací proces směřující k novému

¹²¹ UNITED NATIONS, *Conseil d'administration du Programme des Nations Unies pour l'environnement, Compte rendu du Conseil d'administration/Forum ministériel mondial sur l'environnement sur les travaux de sa vingt-cinquième session*. Nairobi: 2009, str. 7. Dostupné z: http://www.unep.org/GC/GC25/french/GC25_decisionfinale.pdf, přístup 23. 4. 2014

¹²² UNEP, *Twenty-fifth session of the Governing Council/Global Ministerial Environment Forum of UNEP*. Dostupné z: <http://unep.org/gc/gc25/Docs/President-Summary.pdf>, přístup 17. 9. 2014

¹²³ *Výsledky českého předsednictví v Radě EU: Evropa bez bariér*, 2009, str. 14. Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/cz-pres_vysledky_cs_2.pdf, přístup 27. 3. 2014

¹²⁴ UNITED NATIONS, *Conseil d'administration du Programme des Nations Unies pour l'environnement, Compte rendu du Conseil d'administration/Forum ministériel mondial sur l'environnement sur les travaux de sa vingt-cinquième session*, Nairobi: 2009 str. 7. Dostupné z: http://www.unep.org/GC/GC25/french/GC25_decisionfinale.pdf, přístup 23. 4. 2014

mezinárodně-právnímu nástroji na regulaci rtuti“¹²⁵. Podařilo se také posílit IEG (International Environmental Governance), následující bod, který Evropská unie na schůzích Řídící komise prosazovala. Češi byli na tomto setkání aktivní a v otázce rtuti vykonali práci, díky které se podařilo prosadit jednu z priorit, se kterými evropská delegace na konferenci do Nairobi přijížděla.

Květen přinesl pro českou delegaci následující příležitost na prosazení zájmů Evropské unie v podobě 17. zasedání Komise pro udržitelný rozvoj. Ta svým zaměřením daleko přesahuje pouze doménu životního prostředí. Vzhledem k povaze tématiky, jež prostupuje kompetencemi několika ministerstev, se vedení skupiny chopil první náměstek ministra zemědělství Ivo Hlaváč. Delegace nicméně zahrnovala i zástupce Ministerstva životního prostředí ČR. Výsledky celého zasedání tentokrát nebyly natolik zásadní, podařilo se však za Evropskou unii prosadit implementaci udržitelného rozvoje¹²⁶.

2.10. Belgie v roli reprezentanta EU

Období belgického předsednictví se vyznačovalo o něco komplikovanější situací z hlediska reprezentace EU. Způsobil to počátek platnosti Lisabonské smlouvy, viz kapitola 2.2, která se situací v zastupování zájmů Evropské unie na mezinárodní scéně věnuje¹²⁷. Přes potíže, s nimiž se musela Belgie v rovině reprezentace vyrovnat, sehrála i ona při jednáních podstatnou roli a prokázala, že je kvalitním reprezentantem Evropské unie.

Summity, na nichž Belgičané participovali, se týkaly klimatických změn a udržení celosvětové biologické rozmanitosti. Zcela konkrétně belgická agenda zahrnovala **16. konferenci stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu** (UNFCCC - United Nations Framework Convention on Climate Change) v mexickém Cancúnu. V japonské

¹²⁵ ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Výsledky českého předsednictví v oblasti životního prostředí*. www.cizp.cz [online]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/2202_Vysledky-ceskeho-predsednictvi-v-oblasti-zivotniho-prostredi, přístup 27. 3. 2014

¹²⁶ UNITED NATIONS, *17th session of the Commission on Sustainable Development*. New York, 2009. ISSN 1020-3559, str. 38. Dostupné z: <http://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1128>, přístup 27. 4. 2014

¹²⁷ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *Zpráva o zahraniční politice České republiky 2010*. Praha: 2011. 396 stran, str. 40. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2010.html, přístup 19. 9. 2014

Nagoji se následně belgičtí zástupci zúčastnili **konference stran Smlouvy o biologické rozmanitosti** (CBD - Convention on Biological Diversity).

Tabulka č. 14: Hlavní program belgického předsednictví v oblasti mezinárodního vyjednávání

Mezinárodní jednání	
Konference o klimatických změnách v Cancúnu	Zajištění jednotné pozice ČS, přiblížit svět k vytvoření jednotného a komplexního právně závazného rámce
Konference o biodiverzitě v Nagoji	Zajištění jednotné pozice ČS, plán na zastavení ztráty biodiverzity, rovnoměrný přístup ke zdrojům

Zdroj: Autorka, na základě 6měsíčního programu belgického předsednictví¹²⁸

Setkání, na němž Belgičané poprvé vedli Evropskou unii jako koordinátoři společné pozice, hostil Cancún. Agenda, která se na konferenci probírala, se dotýkala Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, kterou státy usilují o předcházení narušování klimatického systému lidskou činností. Schůze zástupců hledající posun v této úmluvě a její aplikaci se pořádá každoročně¹²⁹. Její šestnácté pokračování se v prosinci 2010 odehrálo v Mexiku a konference navazovala na nepříliš působivé výsledky dosažené o rok dříve v Kodani. Dohoda o společné pozici na úrovni Evropské unie byla dosažena na ministerském setkání v říjnu v Lucemburku.

Za belgické předsednictví zastupovala Evropskou unii vlámská ministryně životního prostředí, přírody a kultury Joke Schauvliege. Její angažování na této konferenci ale nebylo samozřejmé, neboť uvnitř domácí politické scény panovaly rozpory o tom, kdo má Evropskou unii reprezentovat¹³⁰.

Kromě zástupců Belgie pozici EU obhajovali v jednotlivých projednávaných otázkách i osobnosti přímo nesouvisející s belgickým předsednictvím, mimo jiné komisařka Connie Hedegaard. Belgické předsednictví mělo za úkol zajistit koordinaci a dosáhnout toho, aby všichni zástupci hovořili v souladu s unijní pozicí. Za cíl si Evropská unie pro jednání v Cancúnu stanovila, podobně jako předešlý rok v Kodani, dosáhnout

¹²⁸ *Six-Month Programme Drawn Up by the Belgian Presidency*. Dostupné z: http://www.eutrio.be/files/bveu/media/document/Programme_EN.pdf, přístup 16. 2. 2014

¹²⁹ *Změna klimatu: konference o změně klimatu v Cancúnu – otázky a odpovědi*. europa.eu [online]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-627_cs.htm?locale=FR, přístup 25. 4. 2014

¹³⁰ DRISKENS, E., (2010), str. 100

komplexních závazků v boji s klimatickými změnami a připravit podmínky pro fungování boje po konci platnosti Kjótského protokolu.

Vyjednávání o boji proti klimatickým změnám jsou tradičně složitá a rychlá řešení se nedají očekávat. Evropští zástupci přesto odjížděli na tuto konferenci s konkrétním cílem, najít řešení, které „...*co nejdříve přiblíží svět k vytvoření jednotného a komplexního právně závazného rámce*“¹³¹. Toho se dosáhnout nepodařilo. Na rozdíl od kodaňské konference se přesto počítá setkání v Cancúnu mezi relativně úspěšné. Povedlo se totiž, byť jen lehce, postoupit kupředu směrem ke globální dohodě. Na konferenci bylo uznáno, že pokračování Kjótského protokolu je nezbytné a mnoho prvků z něj musí zůstat zachováno v následujícím období¹³².

Smlouva o biologické rozmanitosti, již se týkalo druhé významné reprezentační vystoupení Belgie, se datuje již k roku 1992 a zásadnímu summitu o životním prostředí. Tento rok se totiž konal Summit Země v Riu, a právě na něm byla poprvé tato smlouva, usilující v první řadě o zachování biologické rozmanitosti, představena. Společná pozice Rady byla i tentokrát dojednána na ministerském setkání v říjnu a stanovila mezi hlavní priority tvorbu programu na zastavení ztráty biodiverzity či rovnoměrný přístup ke zdrojům.

Konference v Nagoji pod názvem „Biologická rozmanitost v měnícím se světě“ globálně znamenala výjimečný úspěch v problematice biodiverzity. Na konferenci byl přijat tzv. *Nagojský protokol o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání*, jež je považován na velký sukces. V roli hlavní zástupce Evropské unie působila opětovně vlámská ministryně Schauvliege.

2.11. Porovnání českého a belgického předsednictví v roli reprezentanta EU

Ačkoliv měla každá ze zemí odlišné podmínky, což bylo dané změnami primárního práva EU, obě dostaly dvě významné příležitosti propagovat myšlenky a plány Evropské unie na mezinárodní scéně. Výsledky z těchto konferencí naznačují, že Česká

¹³¹ *Změna klimatu: konference o změně klimatu v Cancúnu – otázky a odpovědi*, europa.eu [online]. Dostupné z: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-10-627_cs.htm?locale=FR](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-627_cs.htm?locale=FR), přístup 25. 4. 2014

¹³² UNFCCC, *Framework Convention on Climate Change*. 2011. Dostupné z: <http://unfccc.int/resource/docs/2010/cmp6/eng/12a01.pdf>, přístup 17. 4. 2014

republika a obdobně Belgie, zaznamenaly jeden výrazně úspěšný případ reprezentace Evropské unie. U první zmíněné země se jedná o zdárnou reprezentaci EU v záležitosti využívání rtuti. Belgie se dokázala ve svém předsednickém období kvalitně vypořádat s konferencí v Nagoji, kde se podílela na přijetí Nagojského protokolu zaměřeného na přístup ke genetickým zdrojům.

Druhé reprezentační vystoupení zemí přineslo méně úspěšné vyjednávání a dosažené výsledky byly o poznání slabší. Nutno ovšem podotknout, že to nebylo způsobeno pouze špatným přístupem předsednických zemí, které zastupovaly Evropskou unii. Roli sehrála názorová struktura mezi všemi účastníky daných konferencí a ochotou se dohodnout, které nebyla vždy stejná. Podobně je možné hovořit o tom, že ani u úspěšnějších konferencí nezávisel onen úspěch pouze na aktivitách České republiky či Belgie, nýbrž na celkové názorové struktuře.

2.12. Výsledky zemí ve stanovených prioritách a výsledky celkové

Počátek této kapitoly přibližoval zvolené priority pro oblast environmentální politiky a také to, kterými konkrétními otázkami se chtěly země zabývat. V předchozích kapitolách bylo popsáno, s jakým úspěchem jednala Česká republika a Belgie o nových legislativních úpravách, jak se jim dařilo předkládat své vlastní iniciativy a reprezentovat na mezinárodní půdě. V tuto chvíli je potřeba zhodnotit, ve kterých jimi stanovených prioritách, se zemím podařilo postoupit, a které zůstaly bez zásadního posunu vpřed.

U kterých priorit se předsednickým státům podařilo či nepodařilo dosáhnout pozitivního vývoje, zobrazují tabulky č. 15 a 16. První sloupec značí případy, v nichž se povedlo přinést hmatatelné výsledky a Česká republika či Belgie si s nimi dokázaly více či méně dobře poradit. Ve vedlejším sloupci jsou označeny otázky, ve kterých předsednická země mohla potenciálně dosáhnout výsledků, nicméně se tak nestalo. Danou tematiku totiž během předsednictví odsunula, nevyvinula zásadní snahu se jí věnovat a raději se soustředila na jiné otázky (neúspěch PZ – předsednická země). Třetí možností jsou situace, u nichž vzhledem k okolnostem nemohl předsednický stát podniknout žádné kroky, aby priorita byla naplněna (neúspěch VO – vnější okolnosti). Může se jednat kupříkladu o to, že Evropská komise nepředložila návrh daného legislativního aktu či existovala významná opozice, přes niž nebylo možno záměr předsednické země prosadit.

Tabulky č. 15 a 16: Výsledky České republiky a Belgie ve stanovených prioritách

Priorita	Splněno	Nesplněno (PZ)	Nesplněno (VO)
Příprava na summit v Kodani		X	
Sdělení o adaptacích na změnu klimatu	X		
IPPC	X		
Nařízení o látkách poškozujících ozonovou vrstvu	X		
Revize směrnice o národních emisních limitech			X
Směrnice revidující nakládání s elektroodpady			X
25. zasedání UNEP/10. fórum ministrů ŽP	X		
Nakládání s bioodpady	X		
Revize stávajícího nařízení k programu EMAS	X		
System ekologického označování výrobků	X		
17. zasedání komise OSN pro udržitelný rozvoj			X
Sdělení o invazních druzích	X		
Nařízení o zákazu obchodování s výrobky z tuleňů	X		
Projednávání směrnice o ochraně půdy			X
Projekt Wilderness	X		

Priorita	Splněno	Nesplněno (PZ)	Nesplněno (VO)
Konference o klimatických změnách v Cancúnu			X
Implementace klimaticko-energetického balíčku		X	
Konference o biodiverzitě v Nagoji	X		
Návrh o invazních exotických druzích			X
Problematika nelegálně těžených dřevin			X
Diskuze o biomase	X		
Problematika GMO	X		
Lepší využitelnost materiálů	X		
Odpady z elektrických a elektronických zařízení	X		
Nařízení o biocidech	X		
Zlepšení transparentnosti a koordinace		X	
Debata o 7. akčním programu	X		
Energeticky efektivní služby a produkty	X		

Zdroj: Zprávy ze zasedání COREPER, Ministerské úrovně Rady, Hodnocení EEB¹³³

¹³³ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/>, poslední přístup 29. 12. 2014 a EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU [online]. Dostupné z: <http://www.eeb.org/>, poslední přístup 29. 12. 2014

Z tabulek vyplývá, že z hlediska plnění, nebo alespoň posunu, ve stanovených prioritách, si obě země vedly kvalitně. Environmentální organizace sice české i belgické předsednictví kritizují za to, že opomenula řadu témat, které považují aktivisté za zásadní¹³⁴. Reálný výsledek z hlediska plnění vlastních priorit předsednictví však vyznívá spíše pozitivně.

Poslední tabulka shrnuje celkové poznatky týkající se úspěchů dosažených dvěma zkoumanými předsednictvími. Je v ní zmíněno i to, zda země považovala environmentální politiku za svoji hlavní prioritu či nikoliv.

Tabulka č. 17: Shrnutí celkových výsledků předsednictví v environmentální politice

		Legislativní aktivity			Reprezentace Evropské unie	Priority
	Priorita předsednictví	Shoda s EP	Shoda v Radě	Odblokovaná jednání	Úspěšná reprezentace	Splněné priority
ČR	částečně	6	1	0	Spíše ano	10/15
Belgie	ano	2	2	1	Spíše ano	9/13

Zdroj: viz předchozí tabulky

Závěr

Předložená diplomová práce se věnovala předsednictví Rady Evropské unie ve spojitosti s environmentální politikou. Úvodní část se zaměřila na koncept předsednictví s cílem zjistit, jaké jsou jeho možnosti k ovlivnění vybrané politiky Evropské unie. U většiny unijních politik disponuje Rada v čele s předsednictvím právem rozhodovat o osudu legislativních návrhů předložených Evropskou komisí. Předsednictví zde přitom funguje jako hlavní vyjednávač a zprostředkovatel. Rovněž má možnost politicky vést Radu, rozhoduje o pořadí bodů k jednání, může některé body odsunout na později či jim naopak poskytnout obsáhlejší prostor. Přichází též s vlastními iniciativami a to hlavně na neformálních setkáních a akcích věnující se problematice životního prostředí.

¹³⁴ EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *Assessment of the Czech/Belgian Presidency of the Council of the UE*. 2009/2010. www.eeb.org [online]. Dostupné z: <http://www.eeb.org/>, poslední přístup 29. 12. 2014

Environmentální politika EU jako celek však nestojí jen na Radě. Důležitou roli hraje již zmíněná Komise, která disponuje téměř výlučným právem navrhnout legislativní úpravy, případně je kdykoliv v průběhu projednávání stáhnout. Pod svojí agendou má kontrolu dodržování evropské legislativy, s čímž jí pomáhá Evropská agentura pro životní prostředí. Za „nejzelenější“ unijní instituci je pak považován Evropský parlament, spolu s Radou rozhodující síla při schvalování legislativních úprav. Roli mohou hrát i jiní aktéři včetně Evropského soudního dvora nebo NNO. Vyjednávání o otázkách životního prostředí proto nejsou jednoduchá. Vstupuje do nich celá řada aktérů, přesto předsednická země disponuje nástroji na to, aby i ona do aktivit v této doméně zasáhla.

Ačkoliv státy, které byly zkoumány v této práci v roli hlavních aktérů, mají odlišný přístup k environmentální politice, jejich celkové výsledky nevykazovaly zásadní odlišnosti. Počet priorit, s nimiž si předsednictví úspěšně poradila, odpovídá v obou případech podobným hodnotám. Jestliže se Česká republika může pyšnit více vyjednanými legislativními akty mezi Radou a Parlamentem, Belgie na druhou stranu přinesla větší množství nezávazných iniciativ a dokázala nastartovat celou řadu diskuzí.

Co se týče konkrétních výsledků, českým zástupcům se podařilo vyjednat mezi Radou a Evropským parlamentem konečnou podobu hned u šestice legislativních aktů. V rámci svého působení na čele Rady dokázala také tuto instituci dovést k dohodě v otázce komplexu směrnic IPPC, jež se stala základem pro konečnou úpravu těchto směrnic. Ve druhé polovině roku 2010 bylo belgickým předsednictvím dojednáno legislativních aktů méně. Podařilo se ale s Evropským parlamentem zajistit shodu na minimálně jedné nelehké úpravě, směrnici RoHS a dále uvnitř Rady dosáhnout posunu v eurovinětě, která byla již několik let zablokována. Nutno zároveň podotknout, že česká pozice byla s ohledem na legislativní práci ulehčena tím, že existovala snaha dosáhnout co nejvíce dohod před skončením funkčního období Evropského parlamentu. Celkový objem legislativní práce ve sledovaných obdobích se tedy lišil.

Na celosvětové úrovni vedla každá země jedno pro Evropskou unii velmi úspěšné jednání. V případě České republiky se jednalo o konferenci v Nairobi, na níž účastníci Rámcové úmluvy o změnách klimatu dosáhli signifikantních výsledků ve využívání rtuti. Na belgické straně se pozitivním stalo vystoupení v Nagoji, kde se řešila biologická rozmanitost.

Zkoumaná předsednictví mohla s velkou pravděpodobností dosáhnout ještě lepších výsledků v environmentální politice. V cestě jim nicméně stála tehdejší ekonomická krize, která ochotu všech zemí řešit problémy životního prostředí negativně poznamenala. Obě země, obzvlášť Belgie, přesto mnohokrát zdůrazňovaly, že existuje možnost se s ekonomickou krizí a těžkostmi v budoucnu vyrovnat právě přechodem na zelenou ekonomiku, která by se měla stát jedním z určujících trendů v rámci Evropské unie pro následující desítky let.

Hypotézu, že dlouhodobě pozitivní přístup státu k problematice životního prostředí či Evropské unii jako takové, hraje výraznější roli v dosažených výsledcích v doméně environmentální politiky, se nepodařilo potvrdit. Belgie, více environmentálně laděná země, měla sice strategickou výhodu při odblokování složitých jednání, v souhrnných výsledcích byly přesto mezi zkoumanými zeměmi jen nepatrné rozdíly. V tomto případě, a při stanovení využitých kritérií, nehrálo zásadní roli ani to, že belgické předsednictví považovalo otázky životního prostředí za více prioritní než to české.

Summary

The thesis *„Achievements of Czech and Belgian presidencies in EU environmental policy area in comparative perspective”* aimed to compare the success of the Czech and Belgian presidencies in the field of environmental policy during their mandates in 2009 and 2010. At the beginning some goals were defined. First of them was the introduction of the presidency roles, its powers and impact on the EU policies. The country holding the presidency function has several roles to cover. Experts generally speak about four of them – political leadership, administration, mediation and representation of the Council or European Union as such. The presidency can thus have something to say concerning the agenda shaping. It has also the opportunity to emphasize chosen topics and introduce new initiatives. However it has to take into account other EU institutions and continuity of work in the Council.

Second goal was linked to the environmental policy of the EU. In spite of the fact that it plays an important role in the community, this particular policy is not stressed very often by experts. This is why the thesis tried to briefly explain the whole concept of the EU's environmental policy. It is based on few principles such as high level of protection or polluters pay principle. The planning of the policy is done by action programs and

plans. During the presidency periods of both examined states the Sixth action program was valid. The policy is influenced by number of actors. The most important among them are the European Commission, an initiator of new legislative acts, and Council with Parliament which hold the power to approve it. Nevertheless, some other actors have a chance to express their opinion and influence the EU policy too. Mainly EEB or ECJ can be mentioned at this place.

Concerning the results of Czech and Belgium presidencies, the evaluation was based on three presidency roles and the ability to fulfill them. The first was the amount of the legislative acts in which some progress was made during the presidencies. In this criterion, the Czech Republic proved to be a more successful state. It managed to conclude six agreements on new legislative acts with the EP and later formally approve them in the first reading. Belgium, an experienced president of the Council, was however able to unblock the long-time problematic negotiations of eurovignette directive.

The presidency has also a chance to represent the EU in international negotiations. Both countries defended EU's positions on during several of them. The most important two of them were chosen for the comparison. Each country scored one success and one essentially neutral result on the international level.

The political leadership was assessed as well based on the success rate of the presidencies in its own chosen priorities. In this criterion both countries showed basically the same level of success. Positive progress was made in about two thirds of their priorities.

In general, Czech presidency held in the first half of 2009 did not succeed much in its main environmental priority, the climate change. This was to some extent caused by external factors and the previous work of the Council led by France. During the French presidency the climate energy package was agreed. That is why the topic of climate change slightly decreased on its importance. On the other hand the energy became very urgent due to the Russian-Ukrainian crisis. The overall performance of the country was, with the regard to the fact that the environmental issues as a whole were not established a presidency priority, quite successful.

The Belgian presidency put environmental policy among its presidency priorities. The results were nevertheless similar to the presidency of the Czech Republic. Belgium however performed more actively in organization of events with environmental topics and came with more own initiatives. The legislative work was less impressive in Belgian case.

Presidencies I was studying were influenced by financial crisis which was lasting in 2009 as well as 2010. Czech Republic and Belgium had to focus firstly on this issue. They have consequently both faced failures in environmental policy as well. None of them managed to bring a noticeably positive progress in long-time complicated talks about soil directive or directive WEEE dealing with electric and electronic devices.

Finally in spite of the different approach to the European Union as such and also environmental policy, the countries concluded their presidency periods with almost the same amount of success. The hypothesis that Belgium should perform more successfully was therefore not approved.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

ÁGH, A., KIS-VARGA, J., *The prospect of the EU team presidencies: integrative balancing in the new member states*. Budapest: Together for Europe Research Center, 2008, 216 stran, ISBN 978-963-06-3567-7

BARNES, I., *Environmental policy*, in EL-AGRAA, A., EL-AGRAA, A., *The European Union: economics and policies*. 9th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2011, 489 stran, ISBN 978-1-107-40011-5

BERTONCINI, Y., CHOPIN, T., *Politique européenne (États, pouvoirs et citoyens de l'Union européenne)*. Paris: Presses de Sciences PO et Dalloz, 2010, 501 stran, ISBN 978-2247089581

CINI, M., PÉREZ-SOLÓRZANO BORRAGÁN, N., *European Union politics*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2009, 485 stran, ISBN 978-0-19-954863-7

DAMOHOŘSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M., STEJSKAL, V., *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 629 stran, ISBN 978-80-7400-338-7

ELGSTRÖM, O., TALLBERG, J., *Rationalist and Sociological Perspectives on the EU Presidency*, in: *European Union Council Presidencies: A Comparative Perspective*, New York, Routledge: 2003, 210 stran, ISBN 0-415-30990-5

EVROPSKÁ KOMISE, *Životní prostředí: Kvalitní životní prostředí pro budoucí generace - Otázky životního prostředí nelze dál přehlížet*. Lucembursko – Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1. Dostupné z: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/environment_cs.pdf

EVROPSKÁ UNIE, *Konsolidované znění smluv*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010, 403 str. ISBN 978-92-824-2572-5

HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 stran, ISBN 80-7367-040-2

KANIOK, P., *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. 1. vydání, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008, 173 stran, ISBN 978-80-210-4765-5

KARLAS, J., *Jak předsedat Evropské unii?: návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, 146 stran, ISBN 978-80-86506-66-1

KARLAS, J., *Komparativní případová studie*, str. 62-91 v: DRULÁK, P., *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 256 str., ISBN 978-80-7367-385-7

KOČÍKOVÁ, P., *Evropská unie a životní prostředí: politiky, strategie, legislativa*. Ostrava: Montanex, 1998, 182 stran, ISBN 80-85780-98-4

KOHÁK, E., *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Sociologické nakladatelství SLON, Praha, 2011, 204 stran, ISBN 978-80-85850-86-4

KRÁL, D. BARTOVIC, V., RIHACKOVA, V., *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*, SIEPS: Swedish Institute for European Policy Studies, 2009, 90 stran, ISBN 91-85129-78-X

KRUŽÍKOVÁ, E., ADAMOVIČ, E., KOMÁREK, J., *Právo životního prostředí evropských společenství: praktický průvodce*. Praha: Linde, 2003, 410 stran, ISBN 80-7201-430-7

LEHTONEN, T., 'Czech Point: A Mid-term Evaluation of an On-going Small State Presidency'. UPI Briefing Paper 28, Finish Institute of International Affairs, 2009. ISBN 978-951-769-219-9. Dostupné z: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=98272>, přístup 20. 4. 2014

MCCORMICK, J., *Environmental policy in the European Union*. Houndmills: Palgrave, 2001, 329 stran, ISBN 0-333-77204-0

MEULEMAN, L., NIESTROY, I., HEY, C., *Environmental governance in Europe*. Den Haag: RMNO, 2003, 237 stran, ISBN 90-5931-286-4

ROVNÁ, L., *The introduction to the study of the Czech presidency in the European Council and the Council of European Union*, in: CAHLÍK, T. *European Union governance - challenges and opportunities*. Praha: Matfyzpress, 2008, 219 stran, ISBN 978-80-7378-040-1

ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., a kolektiv, *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Praha: Grada Publishing, 2013, 248 stran, ISBN 978-80-247-3567-2

VAN EVERA, S., *Guide to Methods for Students of Political Science*. Cornell University Press, 1997, 144 stran, ISBN 978-0801484575

VÁSKA, J., *Rada Evropské unie*, in: ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z. *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 248 stran, ISBN 978-80-247-3567-2

WALLACE, H., HAYES-RENSHAW, F., *The Council of Ministers*, Macmillan Press, Basingstoke and London, 1997, 340 stran, ISBN 978-0312164119

WESTLAKE, M., GALLOWAY, D., DIGNEFFE, T., *The Council of the European Union: [edited] by Martin Westlake and David Galloway: with Toon Digneff*. 3rd ed. London: Harper, 2004, 456 stran, ISBN 0-9536278-8-8

WURZEL, R. K., *Environmental policy-making in Britain, Germany and the European Union: the Europeanisation of air and water pollution control*. Manchester: Manchester University Press, 2006, 318 stran, ISBN 0-7190-5997-6

ZBÍRAL, R., *Teorie a praxe vyjednávání v Radě Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, 215 stran, ISBN 978-80-210-4806-5

Periodické zdroje

BENEŠ, V., KARLAS, J., *The Czech Presidency*. JCMS: Journal of Common Market Studies, 48: str. 69–80. Dostupné z:

<http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/10.1111/j.1468-5965.2010.02094.x/pdf>, přístup 12. 3. 2014

DRIESKENS, E., *Ceci n'est pas une présidence: The 2010 Belgian Presidency of the EU*. JCMS: Journal of Common Market Studies, 2011. Dostupné z:

<http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/10.1111/j.1468-5965.2011.02174.x/pdf>, přístup 14. 3. 2014

DRIESKENS, E., VAN HECKE, S., BURSENS, P., *The 2010 Belgian Presidency: Driving in the EU's Back Seat*, SIEPS (Swedish Institute for European Policy Studies) 2010:2op, Stockholm, 2010, ISBN 91-85129-82-8. Dostupné z:

http://www.sieps.se/sites/default/files/2010_2op.pdf, přístup 21. 4. 2014

QUAGLIA, L. MOXON-BROWNE, E., *What Makes a Good EU Presidency? Italy and Ireland Compared*. JCMS 2006 Volume 44. Number 2, Blackwell Publishing Ltd, 2006, str. 349-68. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2006.00626.x/abstract>, přístup 13. 2. 2014

WURZEL, K. W. R., *The Role of the European Union Presidency. An Anglo-German Comparison*. Centre for European Union Studies, Research Paper 2005, ISSN 0968 9281. Dostupné

z: <http://www2.hull.ac.uk/fass/PDF/Politics-Wurzelpaper.pdf>, přístup 9. 7. 2014

WURZEL, R. K. W., *The EU Presidency: 'Honest broker' or driving seat? An Anglo-German comparison in the environmental policy field*. Anglo-German Foundation for the Study of Industrial Society, 2004. Dostupné z: http://www.agf.org.uk/cms/upload/pdfs/R/2004_R1258_e_eu_presidency.pdf, přístup 12. 4. 2014

Dokumenty

BUDOUCÍ FRANCOUZSKÉ, ČESKÉ A ŠVÉDSKÉ PŘEDSEDNICTVÍ, *18měsíční program Rady*, Brusel: 2008. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/708/sekce/dokumenty-k-predsednictvi>, přístup 17. 2. 2014

BUDOUCÍ ŠPANĚLSKÉ, BELGICKÉ A MAĎARSKÉ PŘEDSEDNICTVÍ, *Návrh osmnáctiměsíčního programu Rady*, Brusel: 2009. Dostupné z:

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2016771%202009%20INIT>, přístup 13. 2. 2014

ČESKÉ PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU, *Předsednictví ČR v Radě EU*. Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/calendar/kalendar-predsednictvi-cr-v-rade-eu_1.pdf, poslední přístup 31. 12. 2014

COREPER, *Évaluation de la Présidence belge du Conseil de l'Environnement*. Bruxelles: 2010, nečíslováno. Dostupné z: circa.health.fgov.be/Public/irc/environment/cciep_stakeholders/library?l=/110201_stakeholders/environment_councildoc/_FR_1.0_&a=d, přístup 14. 4. 2014

COUNCIL OF THE EU, *Main events under the Belgian Presidency: Information from the Presidency*, Brusel: 2010. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2017987%202010%20INIT>, přístup 27. 4. 2014

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Communiqué de presse, 2928ème session du Conseil: Environnement*, Brusel, 2009. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fr/envir/106476.pdf, přístup 22. 2. 2014

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council conclusions on sustainable materials management and sustainable production and consumption: key contribution to a resource-efficient Europe*, Brusel, 2010. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/118642.pdf, přístup 11. 2. 2014

Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment (Text with EEA relevance). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32011L0065>, přístup 18. 9. 2014

EEB, *EEB's memorandum to the belgian EU presidency*. 2010. Dostupné z: <http://www.eeb.org/?LinkServID=A1D58A51-E304-8052-3BFB34B1AEAE79C2&showMeta=0&aa>, poslední přístup 31. 12. 2014

EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *EEBs assessment of the environmental results of the czech presidency of the EU*, 2009. Dostupné z: http://www.eeb.org/activities/General/0907_Czech_Assessment+VB.pdf, poslední přístup 3. 5. 2014

EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *EEBs assessment of the environmental results of the belgian presidency of the EU*, 2010. Dostupné z: <http://www.eeb.org/index.cfm/news-events/news/belgian-eu-presidency-good-on-biodiversity-and-governance-bad-on-climate-and-finance/>, poslední přístup 3. 5. 2014

EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *Ten Green Tests for the Belgian EU Presidency*. Brusel: 2010. Dostupné z: <http://www.eeb.org/index.cfm/news-events/news/ten-green-tests-for-the-belgian-eu-presidency/>, přístup 4. 4. 2014

EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *The EEB's Ten Green Tests for the Czech Presidency*, Brusel: 2008. Dostupné z: http://www.eeb.org/publication/2008/191208-CZ_TEN_TESTS_final.pdf, přístup 4. 4. 2014

EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *EEBs assessment of the environmental results of the french presidency of the EU*, 2008. Dostupné z:

<http://www.eeb.org/publication/2008/French%20Assessment-1208FINALFINAL.pdf>,
přístup 13. 5. 2014

EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU, *EEBs assessment of the environmental results of the spanish presidency of the EU*, 2010. Dostupné z:
<http://www.eeb.org/EEB/?LinkServID=7E7289F2-C2D9-8D1B-84FD7AEAA77981C2>,
přístup 13. 5. 2014

GOUVERNEMENT DE LA BELGIQUE, *Programme de 6 mois établi par la Présidence belge du Conseil de l'UE*. Brusel: 2010. Dostupné z
http://www.eutrio.be/files/bveu/media/source1854/documents/27782_PL_SPF_FR.pdf,
přístup 17. 12. 2013

EVROPSKÁ UNIE, *Smlouva o fungování Evropské unie*. Brusel: 2012. Dostupné z:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS>, přístup 6. 5. 2014

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *Zpráva o zahraniční politice České republiky 2010*. 2011, 396 stran. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2010.html, přístup 19. 9. 2014

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 ze dne 19. 9. 2009 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009R1005>, přístup 13. 3. 2014

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 ze dne 16. září 2009 o obchodování s produkty z tuleňů, 2009. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009R1007>, přístup 23. 2. 2014

Nářízení Evropského parlamentu a Rady o dobrovolné účasti organizací v programu Společenství pro systém řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS), 2009. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1400020417464&uri=CELEX:52009AP0210>, přístup 15. 2. 2014

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 510/2011 ze dne 11. května 2011, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nová lehká užitková vozidla v rámci integrovaného přístupu Unie ke snižování emisí CO₂ z lehkých vozidel (Text s významem pro EHP). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011R0510>, přístup 17. 10. 2014

Nářízení Evropského Parlamentu a Rady o systému ekoznačky Společenství, 2009. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0209+0+DOC+XML+V0//CS#BKMD-18>, přístup 17. 3. 2014

Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o kosmetických přípravcích (Text s významem pro EHP). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=CELEX:32009R1223>, přístup 17. 10. 2014

Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o systému ekoznačky Společenství.
Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=CELEX:32010R0066#398842>, přístup 17. 10. 2014

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme. Dostupné z: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=197264, přístup 17. 10. 2014

RADA EVROPSKÉ UNIE, *Tisková zpráva, 2953. zasedání Rady: Životní prostředí Lucemburk 25. června 2009.* Dostupné z http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-09-190_cs.htm, přístup 25. 4. 2014

Six-Month Programme Drawn Up by the Belgian Presidency. Dostupné z www.eutrio.be/files/bveu/media/document/Programme_EN.pdf, přístup 16. 2. 2014

UNEP, *Twenty-fifth session of the Governing Council/Global Ministerial Environment Forum of UNEP.* Dostupné z: <http://unep.org/gc/gc25/Docs/President-Summary.pdf>, přístup 17. 9. 2014

UNFCCC, *Framework Convention on Climate Change.* 2011. Dostupné z: <http://unfccc.int/resource/docs/2010/cmp6/eng/12a01.pdf>, přístup 17. 4. 2014

UNITED NATIONS, *17th session of the Commission on Sustainable Development, New York, 2009, ISSN 1020-3559.* Dostupné z: <http://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1128>, přístup 27. 4. 2014

UNITED NATIONS, *Conseil d'administration du Programme des Nations Unies pour l'environnement, Compte rendu du Conseil d'administration/Forum ministériel mondial sur l'environnement sur les travaux de sa vingt-cinquième session, Nairobi: 2009.* Dostupné z: http://www.unep.org/GC/GC25/french/GC25_decisionfinale.pdf, přístup 23. 4. 2014

ÚTVAR MÍSTOPŘEDSEDY VLÁDY PRO EVROPSKÉ ZÁLEŽITOSTI, *Prioritní oblasti předsednictví České republiky v Radě Evropské unie v prvním pololetí roku 2009, 2007.* Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/4/1392-prioritni_oblasti_cr.pdf, přístup 15. 4. 2014

ÚTVAR MÍSTOPŘEDSEDY VLÁDY PRO EVROPSKÉ ZÁLEŽITOSTI, *Sektorové priority českého předsednictví EU 2009, 2008.* Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/9/2880-sektorove_priority_cervenec2008.pdf, přístup 15. 4. 2014

VANACKERE, S., *An assessment of the Belgian Presidency of the Council of the European Union.* Dostupné z: http://diplomatie.belgium.be/en/binaries/Balans_voorzitterschap_EN_tcm312-114278.pdf, přístup 14. 10. 2014

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, *Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér*, Praha: 2009. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/39/11939-cz_pres_programme_cs.pdf, poslední přístup 7. 2. 2014

Výsledky českého předsednictví v Radě EU. Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/cz-pres_vysledky_cs_2.pdf, přístup 27. 3. 2014

ZELENÝ KRUH, *Aktuality z Evropské unie: oblast environmentální politiky a legislativy*. Dostupné z: <http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/09-02-01-aktuality-z-eu-2.pdf>, přístup 25. 4. 2014

Změna klimatu: konference o změně klimatu v Cancúnu – otázky a odpovědi. europa.eu, [online]. Dostupné z: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-10-627_cs.htm?locale=FR](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-627_cs.htm?locale=FR), přístup 25. 4. 2014

Internetové zdroje

www.actu-environnement.com	Aktuality z problematiky životního prostředí
www.cizp.cz	Portál České inspekce životního prostředí
www.consilium.europa.eu	Oficiální portál Rady Evropské unie
www.czp.cuni.cz	Centrum pro otázky životního prostředí UK
www.eeb.org	Portál Evropské environmentální kanceláře
www.ekolist.cz	Životní prostředí, příroda, ekologie, klima
www.eu2009.cz	Oficiální portál českého předsednictví
www.euractiv.cz	Aktuality a evropské debaty
www.europa.eu	Oficiální portál Evropské unie
www.europarl.europa.eu	Oficiální portál Evropského parlamentu
www.euroskop.cz	Euroskop, věcně o Evropě
www.eutrio.be	Portál belgického předsednictví v Radě EU
http://eur-lex.europa.eu	Přístup k právu Evropské unie
www.greenpeace.org	Oficiální stránky Greenpeace
www.idnes.cz	Zpravodajský portál
www.mzp.cz	Portál Ministerstva životního prostředí ČR
www.mzv.cz	Portál Ministerstva zahraničních věcí
www.unep.org	Portál Programu OSN pro životní prostředí
www.un.org	Oficiální portál Organizace spojených národů
www.zelenykruh.cz	Asociace ekologických organizací

Seznam tabulek a schémat

Schéma č. 1: Znázornění cílů

Tabulka č. 1: Kritéria pro hodnocení úspěšnosti předsednictví

Tabulka č. 2: SWOT analýza

Tabulka č. 3: Sektorové priority tria Francie, Česká republika, Švédsko

Tabulka č. 4: Sektorové priority tria Španělsko, Belgie, Maďarsko

Tabulka č. 5: Sektorové priority českého předsednictví

Tabulka č. 6: Zasedání Rady pro životní prostředí během českého předsednictví

Tabulka č. 7: Priority belgického předsednictví v environmentální politice

Tabulka č. 8: Zasedání Rady pro životní prostředí během belgického předsednictví

Tabulka č. 9: Legislativní program českého předsednictví

Tabulka č. 10: Výsledky českého předsednictví v legislativní rovině

Tabulka č. 11: Legislativní program belgického předsednictví

Tabulka č. 12: Výsledky belgického předsednictví v legislativní rovině

Tabulka č. 13: Program českého předsednictví v oblasti mezinárodních jednání

Tabulka č. 14: Program belgického předsednictví v oblasti mezinárodního vyjednávání

Tabulka č. 15: Výsledky České republiky ve stanovených prioritách

Tabulka č. 16: Výsledky Belgie ve stanovených prioritách

Tabulka č. 17: Shrnutí celkových výsledků předsednictví v environmentální politice

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Projekt diplomové práce

**Komparace úspěšnosti českého a belgického předsednictví v oblasti
environmentální politiky EU**

Diplomant: Bc. Petra Holanová

Konzultant: Doc. PhDr. Běla Plechanovová, CSc.

V Praze dne 6. 6. 2013

Komparace úspěšnosti českého a belgického předsednictví v oblasti environmentální politiky EU

Předsednictví v Radě Evropské unie představuje pro každou zemi nastupující na tuto pozici příležitost zasáhnout do fungování EU výrazněji než obvykle a nabízí možnost prosadit vlastní priority v celé řadě oblastí. Jednou z nich je i environmentální politika EU. Přestože se jedná o oblast komplikovanou, zahrnující celou řadu faktorů, má i zde předsedající stát možnost představit, v souladu s osmnáctiměsíčním programem *tría*, jehož je součástí, vlastní priority a usilovat o jejich naplnění.

Česká republika se předsednické funkce poprvé ujala v lednu 2009, necelých 5 let po svém vstupu do Evropské unie, a jako teprve druhý stát tzv. *východního rozšíření*. Spolu s Francií a Švédskem vytvořila *trío* disponující společným programovým rámcem, zajišťujícím kontinuitu, v jinak proměnlivém prostředí Rady. Samotná ČR pak představila vlastní šestiměsíční program priorit stanovených na její funkční období v pozici předsednického státu. Předsednictví znamenalo pro Českou republiku příležitost dokázat, že nízká očekávání, která k ní v souvislosti s výkonem funkce směřovala, byla neoprávněná a že má, přes všechny negativně vnímané otázky, (v té době prozatímní nepřijetí Lisabonské smlouvy, neochota přijmout euro, nejednotná reprezentace země navenek v čele s euroskepticky vnímaným prezidentem) co nabídnout.

Druhá zkoumaná země, Belgické království, se z tohoto pohledu nacházela v rozdílném postavení. Jakožto zakládající stát Evropských společenství, již disponovala zkušenostmi s pozicí předsednického státu a výkon svěřeného mandátu v tomto smyslu nepředstavoval pro zemi zásadní zlom v rámci jejího zapojení do evropské integrace.

Oblast environmentální politiky byla pro tuto práci vybrána, neboť se jedná o problematiku, která se v rámci Evropské unie rychle rozvíjí a dnes představuje jednu ze základních idejí a charakteristický znak organizace, jež ji odlišuje od celého zbytku světa.

Zhodnocení literatury

Literatura o institucích a procesech v Evropské unii zahrnuje nesčetné množství knih i analýz. Předsednictví Rady Evropské unie dlouhodobě patřilo k méně zkoumaným otázkám a ani dnes, přes narůstající počty publikací a studií, mezi nejčastěji

analyzované jevy nepatří. Často se s ním setkáme jako s kapitolou zahrnutou do celkového fungování Rady.¹³⁵ V posledních letech však počet publikací věnující se mu, jakožto samostatné problematice, stoupá. Před zhruba deseti lety otázku předsednictví zpracoval Ole Elgström spolu s kolektivem autorů v knize « *European Union Council Presidencies: A Comparative Perspective* ». Ta může sloužit jako určitý teoretický základ, neboť předkládá dvě možnosti, jakým se dá k předsednictví přistupovat. První z nich je perspektiva racionální, jež staví na prosazování zájmů předsednického státu. Druhou je pak perspektiva sociologická založena na následování předpokladů, jež jsou k dané zemi v souvislosti s výkonem úřadu směřovány. Většina zemí oba přístupy vzájemně kombinuje a doplňuje.¹³⁶ V zahraničí se zkoumání předsednictví Rady EU věnuje také Jonas Tallberg, George Galloway nebo Robert Thomson. Poslední jmenovaný se zabývá předsednictví jakožto fenoménem, jež do značné míry může ovlivňovat dění v Evropské unie. Většina autorů ho naopak v minulosti vnímala spíše jako mandát, který ve skutečnosti nedisponuje pravomocemi výrazně intergraci ovlivnit. V českém prostředí bylo předsednictví zpracováno především Petrem Kaniokem v knize « *Předsednictví Rady EU: Příběh půlstoletí* ».

Kromě výše zmíněných knih vznikají i díla o jednotlivých předsednictvích. V případě toho českého se jedná o publikaci « *Jak předsedat Evropské unii - Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009* » od Jana Karlase a kolektivu autorů, v níž byly, ještě před zahájením předsednictví, nastíněny možné české priority pro jednotlivé oblasti politik EU. Během samotného předsednictví a po jeho skončení mu pak bylo věnováno několik článků v odborných časopisech, včetně závěrečného hodnocení v *Journal of Common Market Studies* či monografie Petra Kanioka « *České předsednictví Rady EU – most přes minulost* ». Mezi články, jež mu pozornost věnovaly lze zmínit např. « *Czech point: A Mid-Term Evaluation of an On-Going Small State Presidency* », od Tiia Lehtonen. Pozornosti odborné veřejnosti neuniklo ani předsednictví Belgie v roce 2010. Podrobně je zpracováno v publikaci « *Readjusting the Council Presidency: Belgian Leadership in the EU* » od Bensense a van Heckeho či v článku od Edith Drieskens publikovaného v *JCMS* « *Ceci n'est pas une présidence: The 2010 Belgian Presidency of the EU* ».

¹³⁵ KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008, str. 9. ISBN 978-80-210-4765-5

¹³⁶ ELGSTRÖM, Ole, TALLBERG, Jonas, *Rationalist and sociological perspectives on the Council Presidency*. In: ELGSTRÖM, Ole. *European Union council presidencies: a comparative perspective*. New York: Routledge, 2003, viii, str. 191. ISBN 0-415-30990-5

Problematika environmentální politiky Evropské unie je pak v poslední době zpracována např. v publikaci od Andrewa Jordana « *Environmental Policy in the EU: Actors, institutions and processes* » nebo dříve publikované « *Environmental Politics in the European Union: Policy-making, Implementation and Patterns of Multi-level Governance* ».

Cíl práce

Cíle plánované diplomové práce lze rozdělit do několika skupin. První z nich budou cíle deskriptivní povahy, mezi něž bude patřit představení priorit předsednictví České republiky a Belgického království v oblasti environmentální politiky. S tím bude souviset také snaha zjistit na základě jakých postupů a kterými aktéry byly priority stanoveny. Druhým úkolem práce, tentokrát analytické povahy, bude výzkum toho, jak úspěšná byla obě předsednictví v dané oblasti.

Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou práce bude: Jak úspěšná byla předsednictví České republiky a Belgického království v oblasti environmentální politiky Evropské unie?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaké konkrétní výsledky předsednictví obou zemí přinesla v oblasti environmentální politiky?

Které faktory vedly k případnému neúspěchu předsednictví?

Koncepty

Předsednictví Rady Evropské Unie

Předsednictví Rady EU má dlouhou historickou tradici. Již v rámci ESUO podobný institut fungoval, ačkoliv s velmi omezenými pravomocemi a pouze tříměsíčním funkčním obdobím.¹³⁷ V současnosti je délka mandátu státu prodloužena na dvojnásobek a předsedající stát stojí v čele všech úrovní Rady. Prostřednictvím předsednických *trio* (smluvně ukotvena až s platností Lisabonské smlouvy, nicméně už v době českého předsednictví *trio*

¹³⁷ KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008, str. 18. ISBN 978-80-210-4765-5

fungovala) je zabezpečena kontinuita v třech po sobě jdoucích předsednických obdobích. Hlavními úkoly předsednictví Rady EU by bylo možno definovat takto:

1. Přípravovat a předsedat většině jednání Rady na všech úrovních.
2. Budovat konsensus.
3. Poskytovat vůdcovství.
4. Zajistit kontinuitu politik EU.
5. Reprezentovat Radu navenek.¹³⁸

Environmentální politika EU

Jedná se o poměrně novou oblast politik Evropské unie, ustavenou až v rámci Jednotného evropského aktu na konci 80. let. Větší důraz na danou politiku je kladen zejména od poloviny 90. let, kdy v rámci tzv. severního rozšíření přistoupily do Evropské unie tři nové státy: Rakousko, Finsko a Švédsko, jež jsou tradičně řešení environmentální problematiky nakloněny. V současné době spadá oblast environmentální politiky do sdílených pravomocí Evropské unie, kompetence jsou tedy rozděleny mezi jednotlivé členské státy a orgány Evropské unie.¹³⁹

Operacionalizace

Proměnná závislá

Úspěšnost předsednictví v Radě EU v oblasti environmentální politiky, přičemž úspěšné předsednictví bude definováno těmito prvky:

1. Zvládnutá organizační funkce, pořádání jednání orgánů EU, případně summitů.
2. Dobrá reprezentace Rady jakožto celku, upozadování národních zájmů a schopnost koordinovat činnost Rady s dalšími orgány EU.
3. Dosažení stanovených priorit, jež navazovaly na agendu svého předchůdce.

¹³⁸ NUGENT, Neill. *The government and politics of the European Union*. 7th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, c2010, xxii, str. 149-150. ISBN 978-0-230-24118-3

¹³⁹ EL-AGRAA, Ali M., *The European Union : Economics and Policies*. Cambridge University Press, 2011. str. 270. ISBN 978-0273679998

4. Úspěch ve vyjednávací funkci jakožto architekt kompromisu v Radě EU.¹⁴⁰

Nezávislé proměnné

Délka členství v EU a předchozí zkušenosti s pozicí předsednického státu v Radě EU. Vnitropolitický kontext, v němž se předsednictví odehrávala: složení politických reprezentací a jejich pohled na environmentální politiku.

Přístup státu k výkonu předsednického mandátu: racionální vs. sociologický.¹⁴¹

Metoda zpracování

Pro ověření vztahů mezi stanovenou závislou proměnnou a proměnnými nezávislými bude využita forma kvalitativní komparativní studie, jež bude časově ukotvena na jedné straně českým předsednictvím v Radě Evropské unie od 1. ledna 2009 do 30. června téhož roku. Druhým hraničícím prvkem bude předsednictví Belgie, jež se odehrálo ve druhé polovině roku 2010.

Komparativní studie bude kombinovat prvky deskriptivní a analytické. Deskriptivní část práce bude usilovat o vymezení jednotlivých využitých konceptů. Analytická část práce pak bude zaměřena na analýzu aktérů a událostí, které se odehrály v průběhu českého a belgického předsednictví. Prostor bude věnován taktéž právnímu rámci a smluvnímu ukotvení fungování environmentální politiky EU.

Komparativní studie byla zvolena s vědomím jistých metodologických úskalí. Prvním z nich byl výběr země, jež by byla s Českou republikou v některých kritériích srovnatelná. Z nově přistoupivších států by se podobný případ hledal obtížně. Proto byla nakonec zvolena Belgie, která se svou velikostí i vnitropolitickou situací blíží českému případu. Navíc obě země vykonávaly mandát jakožto druhé v pořadí v rámci předsednického tria, což může taktéž jistým způsobem ovlivnit agendu a procesy v rámci EU. Belgie byla vybrána i s vědomím, že jarní a podzimní předsednictví mají na starosti do jisté míry rozdílnou agendu, co se obsahu i objemu týče.

¹⁴⁰ KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008. s. 110-111. ISBN 978-80-210-4765-5

¹⁴¹ ELGSTRÖM, Ole, TALLBERG, Jonas, *Rationalist and sociological perspectives on the Council Presidency*. In: ELGSTRÖM, Ole. *European Union council presidencies: a comparative perspective*. New York: Routledge, 2003, viii, str. 191. ISBN 0-415-30990-5

Použitá data

Data využitá v diplomové práci budou především kvalitativní povahy. Jednat se bude jak o primární, tak sekundární data, přičemž důraz bude kladen především na druhou jmenovanou skupinu. V jejím rámci půjde o analýzu dokumentů, legislativních aktů či tiskových zpráv a proslovů, jež byla během českého předsednictví vydána ze strany Evropské unie či samotných předsednictví. K počátečnímu uvedení do problematiky budou využity programy českého a belgického předsednictví Rady EU a společné programy v rámci předsednických *trio*. Svoji roli sehrají také závěrečné zprávy a hodnocení unijního předsednictví. Využita budou i některá data z předchozích výzkumů s předmětem předsednictví a relevantní data týkající se zasedání Rady EU či schůzí, jež se během zkoumaných předsednictví odehrály. Primární data budu zahrnovat v první řadě plánované polostrukturované rozhovory pomocí návodu s relevantními aktéry.

Zdroje dat

Zdroji dat budou jednak odborné monografie zabývající se českým předsednictvím (Karlás 2009, Kaniok 2010, Drulák 2010), předsednictvím Belgie (Bursens, van Henke) či fenoménem předsednictví obecně (např. Elgström 2003, Kaniok 2008), dokumenty dostupné na stránkách české vládní reprezentace a Ministerstva životního prostředí ČR a Vlády Belgie. Výrazně poslouží i internetová prezentace obou předsednictví, na kterých je dostupná celá řada dokumentů, včetně předsednických agend.

Dále budou využívány i portály Evropské unie, jejích jednotlivých institucí či orgánů. Z nich budou uplatněna data, dokumenty, zprávy a legislativní akty relevantní pro zkoumaný problém a časové období.

Základní zdroje informací a dokumentů prezentované českou stranou:

<http://www.eu2009.cz/>

www.vlada.cz

<http://www.mzp.cz/cz/index>

Zdroje informací o belgickém předsednictví:

<http://www.eutrio.be/fr>

<http://www.belgium.be/fr>

Zdroje evropské legislativy a oficiálních dokumentů EU:

<http://ec.europa.eu/>

<http://eeas.europa.eu/>

<http://eur-lex.europa.eu/fr/index.htm>

<http://europa.eu/>

<http://www.consilium.europa.eu/>

Předpokládaná osnova DP

Úvodní část diplomové práce bude zaměřena na představení vybraného tématu, zhodnocení relevantní literatury a dalších zdrojů, které se k tématu práce vztahují. Půjde v první řadě

o kritické zhodnocení literatury týkající se samotného institutu předsednictví Rady EU, environmentální politiky Evropské unie a jejímu vývoji. Dalším bodem úvodní části bude objasnění využitých metodologických postupů při zpracování a techniky sběru dat.

Následovat bude stručná **teoretická část práce**, jež se bude zabývat funkcí předsednictví, jejímu historickému vývoji a pravomocem v oblasti environmentální politiky. Prostor bude věnován i samotné environmentální politice a jejímu teoretickému ukotvení. Protože je však oběma fenoménům věnován prostor v monografiích i přehledových materiálech zaměřených na Evropskou unii, bude se jednat pouze o stručné uvedení do problematiky tak, aby zůstal potřebný prostor pro samotnou komparativní studii výkonu českého a belgického předsednictví.

Druhá kapitola bude věnována analýze aktérů zasahujících a ovlivňujících environmentální politiku EU a dále událostem, jež se v průběhu předsednictví České republiky a Belgického království odehrály v oblasti environmentální politiky.

V rámci následujících kapitol bude analyzován výkon předsednictví obou zemí z hlediska mandátu v oblasti environmentální politiky. Sledován bude z několika různých hledisek, kterými bylo výše definováno úspěšné předsednictví. Prvním z nich bude schopnost obou zemí zajistit organizační funkci v Radě Evropské unie a to na všech úrovních, tedy nejen na nejvyšší ministerské, nýbrž i v COREPER a pracovních skupinách. Dále bude zohledněno, jak kvalitně předsednictví reprezentovalo Radu, případně celou Evropskou unii. Prostor bude věnován taktéž otázce schopnosti prosazení vlastních priorit a jejich vhodnosti z hlediska dlouhodobé agendy Evropské unie. Posledním ze sledovaných prvků budou výsledky dosažené v Radě a schopnost zajistit kompromis v diskutovaných otázkách.

V závěru budou vyhodnoceny výsledky celé komparativní studie, dojde také na zodpovězení výše položených výzkumných otázek.

Úvod

Zhodnocení literatury

Použitá metodologie a sběr dat

1. Teoretické vymezení problematiky

1.1. Předsednictví Rady EU: vývoj, funkce, teoretické přístupy

1.2. Environmentální politika Evropské unie: legislativní vymezení

2. Analýza aktérů a událostí

2.1. Aktéři environmentální politiky Evropské unie

2.2. Události spojené s environmentální politikou v období výkonu českého a belgického předsednictví

3. Výkon předsednictví České republiky a Belgického království

3.1. Organizační funkce předsednictví

3.2. Reprezentace Rady či EU v rámci mezinárodních jednání

3.3. Prosazení vlastních priorit a jejich vhodnost v rámci dlouhodobého směřování EU

3.4. Schopnost zajištění kompromisu v Radě

3.5. Přijaté legislativní akty

Závěr

Zdroje

Obecné

EL-AGRAA, Ali M., *The European Union : Economics and Policies*. Cambridge University Press, 2011. 592 s. ISBN 978-0273679998

HIX, Simon a Bjørn HØYLAND. *The political system of the European Union*. 3rd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011, xv, 400 s. ISBN 978-0-230-24982-0

CHOPIN, Thierry, BERTONCINI. Yves. *Politique européenne : Etats, pouvoirs, citoyens*. Dalloz-Sirey, Paris, 2010. ISBN 978-2247089581

MATTHEWS, Bob a Liz ROSS. *Research methods: a practical guide for the social sciences*. 1st ed. New York: Pearson Longman, c2010, xxii, 490 s. ISBN 978-1-4058-5850-2

NUGENT, Neill. *The government and politics of the European Union*. 7th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, c2010, xxii, 486 s. ISBN 978-0-230-24118-3

PENNINGS, Paul, KEMAN, Hans, KLEINNIJENHUIS, Jan. *Doing research in political science: [an introduction to comparative methods and statistics]*. 2nd ed. London: SAGE, 2006, 324 s. ISBN 978-1-4129-0377-6

SCHNEIDER, Carsten Q a Claudius WAGEMANN. *Set-theoretic methods for the social sciences: a guide to qualitative comparative analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, xvi, 350 s. ISBN 978-1-107-01352-0.

ŠLOSARČÍK, Ivo, KASÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Institute Evropské Unie a Lisabonská smlouva*. Grada. Praha, 2013. ISBN 978-80-247-3567-2

WALLACE, Helen S., POLLACK, Mark A., YOUNG, Alasdair R. *Policy-making in the European Union*. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, 1 v. ISBN 978-0-19-954482-0

Monografie

BURSENS, P., HECKE VAN, S. *Readjusting the Council Presidency: Belgian Leadership in the EU*. VUB University Press, 2012. 256 s. ISBN 978-9054878520.

DRULÁK, Petr, SABIČ, Zlatko. *The Czech and Slovenian EU presidencies in a comparative perspective*. Dordrecht: Republic of Letters Publishing., 2010. ISBN 978-9089790514

DRULÁK, Petr. *The Czech EU Presidency: Background and priorities*. Notre Europe, 2008 (dostupné z http://www.notre-europe.eu/media/Etud67-PDrulak-CzechEUPresidency-en_01.pdf)

ELGSTRÖM, Ole. *European Union council presidencies: a comparative perspective*. New York: Routledge, 2003, viii, 210 s. ISBN 0-415-30990-5

FABRY, Elvire, RICARD-NIHOUL, Gaëtane. *Think global act European: the contribution of European think tanks to the French, Czech and Swedish trio presidencies of the European Union*. Paris: Notre Europe, 2008, 331 s. ISBN 978-2-917613-08-5

JORDAN, Andrew. *Environmental Policy in the EU: Actors, institutions and processes*. Earthscan Ltd, 2012, 3. vydání. 424 s. ISBN 978-1849714686.

KANIOK, Petr. *České předsednictví Rady EU - most přes minulost*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010, 240 s. ISBN 978-80-210-5348-9

KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008, 173 s. ISBN 978-80-210-4765-5

KARLAS, Jan a kol. *Jak předsedat Evropské unii? Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Ústav mezinárodních vztahů. Praha, 2008

KNILL, Christoph, LIEFFERINK, Duncan. *Environmental Politics in the European Union: Policy-making, Implementation and Patterns of Multi-level Governance*. Manchester University Press, 2007. 264 s. ISBN 978-0719075810.

KRÁL, David, BARTOVIC, Vladimír, ŘIHÁČKOVÁ, Věra. *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies. 2009 (dostupné z <http://www.europeum.org/doc/pdf/904.pdf>)

PASARIN, Ana Mar Fernandez. *Presider l'union europeenne presidence du conseil et systeme de gouvernement*. L'Harmattan, 2011. ISBN 978-2296567948

TALLBERG, Jonas. *Responsabilité sans Pouvoir? The Agenda-Shaping Powers of the EU Council Presidency*, 2001

ZBÍRAL, Robert. *Teorie a praxe vyjednávání v Radě Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008, 215 s. ISBN 978-80-210-4806-5

Články

BENEŠ, Vít, KARLAS, Jan. *The Czech Presidency*. *Journal of Common Market Studies*, 2010, Volume 48 Annual Review pp. 69–80 (dostupné z <http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/10.1111/j.1468-5965.2010.02094.x/abstract>)

DRIESKENS, Edith. *Ceci n'est pas une présidence: The 2010 Belgian Presidency of the EU*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 49: 91–102 (dostupné z <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2011.02174.x/abstract>)

DRULÁK, Petr. *Les Tchèques à la tête de l'Europe La présidence tchèque de l'Union européenne en 2009*. *Revue d'études comparatives*, 2009, volume 40, pp 19-43 (dostupné z <http://www.necplus.eu/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=2423728>)

FUKSIEWICZ, A. and Łada, A. *The Czech Presidency in the Council of the European Union – the view from Poland*. Warsaw: The Institute of Public Affairs, 2009 (dostupné z www.isp.org.pl/files./3772579050187310001249982492.pdf)

KACZYNSKI, Piotr Maciej, *Lessons from czech presidency*. Centre for European Policy Studies (CEPS), 4th September 2009 (dostupné z www.ceps.eu/files/book/2009/09/1904.pdf)

KANIOK, Petr, SMEKAL, Hubert. *České předsednictví v Radě EU: politický standard, mediální katastrofa*. *Politologický časopis*, Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010, roč. 17, č. 1, s. 39-59. ISSN 1211-3247

KARLAS, Jan, KOŘAN, Michal, TULMETS, Elsa. (2008) *'Prag, die Visegrád Gruppe und die EU; Tschechiens Ziele in der EU-Ratspräsidentschaft'*. *Osteuropa*, No. 7/2008, pp. 153–63

LEHTONEN, Tiia. *'Czech Point: A Mid-term Evaluation of an On-going Small State Presidency'*. UPI Briefing Paper 28, Finish Institute of International Affairs, 2009

THOMSON, R. *The Council Presidency in the European Union: Responsibility with Power*. JCMS 2008 Volume 46. Number 3. pp. 593–617 (dostupné z http://www.robertthomson.info/wp-content/uploads/2010/10/Thomson_JCMS08_EU_Council_presidency.pdf)

WARNTJEN, Andreas. *The Council Presidency Power Broker or Burden? An Empirical Analysis*. European Union Politics September 2008 vol. 9 no. 3 315-338 (dostupné z <http://eup.sagepub.com/content/9/3/315.abstract>)

Prameny a ostatní zdroje

Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér, 2009 (Dostupné z http://www.eu2009.cz/assets/news-and-documents/news/cz-pres_programme_cs.pdf)

Programme de 6 mois établi par la Présidence belge du Conseil de l'UE (dostupné z http://www.eutrio.be/files/bveu/media/source1854/documents/27782_PL_SPF_FR.pdf)

Programme de dix-huit mois du Conseil (dostupné z <http://register.consilium.europa.eu/pdf/fr/09/st17/st17696.fr09.pdf>)

Společný program Francie, ČR, Švédsko (dostupné z <http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/presidency-trio/spolecny-program-francie--ceske-republiky-a-svedska.PDF>)

<http://ec.europa.eu/> (Oficiální portál Evropské komise)

<http://eu2009.cz/> (Oficiální portál českého předsednictví Rady EU)

<http://eur-lex.europa.eu/fr/index.htm> (Portál práva Evropské unie)

<http://europa.eu/> (Oficiální portál EU)

<http://www.consilium.europa.eu/> (Oficiální portál Rady EU)

<http://www.vlada.cz/> (Oficiální portál Vlády České republiky)

<http://www.eutrio.be/fr> (Oficiální portál belgického předsednictví Rady EU)